

VAJAT ERP

DOK HOLIDEJ

BROJ: 10

CENA 1 D.

VIKEND ROMAN

VOZ ZA SANTA FE

ČITAJTE SLEDEĆU SVESKU CRTANIH ROMANA

CRTANI ROMANI

CENA 1 D.

136

**SVAKOG 1-og, 10-og i 20-og
U MESECU NOVA SVESKA!**

64 STRANE – 1 DINAR!

**ŽELEZNICA
ZA SANTA FE**

Naslov originala:

WILLIAM MARK

DER EISENWEG NACH SANTA FÉ

Copyright by Martin Kelter Verlag

PREDGOVOR

Bila je poznata jesen 1873. godine, kada je u Santa Feu bankar Klajd Henderson došao na pomisao da sagradi prugu od severoistoka do Santa Fe. Hteo je da da najvećem i najpoznatijem gradu Srednje Amerike nešto što su drugi gradovi, kao na primer Dodž Siti, odavno imali.

Bilo je mnogo stvari koje je trebalo dopremiti u Novi Meksiko iz Kanzasa, koji se nalazio bliže gustoj saobraćajnoj mreži istoka, a takođe i iz Kolorada. Za to su do 1873. godine mogle da se koriste samo ras-klimatane poštanske kočije. Linija koja je vezivala Raton, na južnoj granici Kolorada, i Santa Fe pripadala je čoveku koji se zvao Ostin Portland. Bio je veoma bogat i imao je u Ratonu bar, veliku kockarnicu i nekoliko kuća za stanovanje, a izvan grada, bliže granici između Kolorada i Novog Meksika, na Čirokio reci, veliki ranč.

Taj Ostin Portland bio je dvoiličan čovek. Njegovi sunarodnici smatrali su ga naprednim, spremnim da učini mnogo za procvat grada i dobro njegovih građana. Međutim, bili su u zabludi. Portland je bio veoma koristoljubiv čovek, koji je pod plaštom velikodušnosti ostvarivao svoje ciljeve na svirep način.

Poštanska linija za Santa Fe bila je glavni izvor njegovih prihoda. Odmah posle završetka građanskog rata dobio je od vlade dozvolu za držanje poštanske linije i nije dozvolio da bilo ko još radi na ovoj, gotovo sto pedeset milja dugoj, liniji.

U Santa Feu, a i u Ratonu, bilo je, naravno, ljudi koji bi rado uzeli neku liniju, ali je Portland to uvek uspevao da osujeti. Kada je mali Džerom Valbruk, u proleće 1872. godine, ipak, uz odobrenje vlade, otvorio svoju liniju, Portland nije mirovao sve dok svog konkurenta nije uništio. Sredstva, kojima se pri tom služio, bila su više nego protivzakonita.

I, Alan Istern, trgovac iz malog grada Blek Lejka, koji se nalazio nekih šezdeset pet milja severno od Santa Fe, otvorio je svoju liniju — dvoja kola i šesnaest konja. Portland je pustio da ova linija saobraća puna tri meseca, pa je onda i nju likvidirao.

Melvin Talbot, trgovac žitom, bio je poslednji koji je krenuo protiv čvrstog monopola bogataša Portlanda i otvorio svoju liniju. Nije imao prilike ni čitavih mesec dana da uživa u svom delu. Portland se po-

brinuo da Talbotovih troja kola, tri kočijaša i tri pratioca završe u provalijama severno od Rio Grande.

Svi oni nisu nasumce otvarali linije — svi ti mali ljudi. Bila je nesumnjiva činjenica da poštanska linija koju je držao rančer Portland nije mogla da preveze sve putnike i obavi potreban transport. Valbruk, Istern i Talbot su se čak zadužili da bi osnovali svoje linije. Sva trojica su bankrotirala. Valbruk se obesio, Istern je potražio utehu u alkoholu i teturao se u Blek Lejku od krčme do krčme, pošto je sve što je imao izgubio. Nije mu ostavljen ni jedan konj.

To je bilo Portlandovo maslo, a da niko nije znao.

Nije bilo čoveka koji bi ovom tvrdokornom rančeru pripisao takvo razbojništvo i koji bi posumnjao da on nije prezao ni od ubistva kada su bili u pitanju njegovi interesi.

Nesreća trojice ljudi je i ostalima koji su imali slične ideje, pobrkala planove. Posle toga su svi bili upućeni jedino na Portlandovu poštansku liniju i morali da nedeljama čekaju na poštu, ostalu robu ili da čak i po mesec dana unapred teš-

kom mukom obezbede mesto u poštanskoj kočiji.

Tako su stajale stvari krajem oktobra 1873. godine, kada je Klajd Henderson u Santa Fe došao na pomisao da sagradi željezničku prugu prema severu. Možda bi trebalo naglasiti da je u to vreme izgradnja železnice bila u privatnim rukama. Još i danas, u ostalom, veliki deo američkih železnica pripada privatnim kompanijama. Prema tome, jasno je da je čovek, koji se nosio mišlju da započne takav posao, posedovao i veliki kapital. Klajd Henderson uložio je svoj kapital. Uložio ga je nesvesno, uprkos nevoljama koje je i samo ime Ostina Portlanda nosilo.

U leta 1960. godine bio sam u Santa Fe. Tragovi Vajata Erpa, koje sam mesecima sledio kroz države, odveli su me u taj stari kockarski grad. Tu sam i saznao za dramatičnu sudbinu Klajda Hendersona, za njegovu borbu protiv nevidljivog neprijatelja.

Tu priču ću vam sada ispričati da bih vas obavestio kako je veliki Vajat Erp umešan u ovu istorijsku borbu, koja je počela oktobra 1873. godine.

Vilijem Mark

Džoe Bosvel je upravo brisao svoje oznojeno, prašnjavo lice. Uspravo se i pogledao u pravcu planinskih lanaca, gde je grupa radnika probijala put za „Vatrenog konja“, kako su Indijanci nazivali železnicu.

Bio je to naporan, ubitačan posao. Henderson je namerno odložio početak radova za jesen, da ljudi ne bi po najvećoj žezi, u letnjim mesecima, radili. Na severnoj strani Santa Fe počela je izgradnja železnice.

Bankar Henderson je morao da da veoma visoke plate, da bi ljude uopšte pokrenuo na rad u divljini.

Džoe Bosvel je bio poreklom iz Los Anđelosa. Bankar ga je dovuкао iz Kalifornije, pošto je čuo da je Bosvel sagradio železnicu od Los Anđelosa do Fresna. U to vreme pisalo je u svim novinama kako je bila teška izgradnja preko planinskih prolaza Temblora.

Džoe Bosvel je došao, a sa njim preko dvadeset radnika iz Kalifornije. Radovi su veoma sporo napredovali. Uslovi za rad u Novom Meksiku pokazali su se veoma teškim, težim nego u Kaliforniji.

Uprkos jeseni, na Rio Grande vladala je nesnosna žega. Prve milje prema obližnjem gradu Teskui, bile su prilično brzo savladane, tako da je Bosvel mogao već posle kratkog vremena da postavi prve metre pruge. Ali onda je teren postao brdovit,

uspon je počinjao već na deset milja severno od grada.

Bosvel je tačno znao kolika je snaga lokomotive, pa je izbegavao velike uspone koliko god je to bilo moguće. Ipak, nije mogao da ostane u dolini, jer bi u tom slučaju morao da gradi veoma zaobilazno, prema zapadu, prema Rio Grande. Znači, moralo se preko planine. Ubrzo mu je bilo jasno da se nalazi pred najtežim zadatkom u životu.

*

Već dva dana bili su u brdima, kada je grupa od petnaest jahača došla uveče u njihov logor i zamolila da tu prenoći. U zoru su jahači otišli. Ubrzo pošto su radovi počeli, javio je predradnik inženjeru da je nestalo četiri sanduka sa važnim i neophodnim alatom.

Henderson, koga je Bosvel obavestio u Santa Fe o tome, samo se smeškao.

— Sa tim stvarima moramo računati, Bosvel. Mi ovde živimo u neobičnoj zemlji. Ima ljudi, i to dosta njih, kojima železnica nije baš po volji...

Bila je to vraški čudna zemlja! U to se inženjer Bosvel ubrzo uverio.

Henderson je naručio nov alat. Posao je prekinut, a radnici su sedeli u Santa Fe i čekali.

Kada su se, najzad, petog novembra vratili da nastave posao ugledali su tamo, gde su sa mukom probili kroz tvrde stene prolaz, kako zjapirupa.

Bosvel se besno ujede za usnu. Primetio je da ga predradnik Džim Genan posmatra.

— To je minirano — rekao je muklo.

Skoro čitav dan je bio potreban grupi radnika da otkloni tragove miniranja.

Rad je nastavljen. Preko jednog ravnog dela terena, između dva planinska vrha, deo koji bi Bosvel rado obišao.

Veče pre toga inženjer se savetovao sa predradnikom Genanom gde i kako da nastave. Odlučeno je da se put proseče kroz najniže delove planinskog lanca, tako da lokomotiva može da izvuče.

Upravo na tome su radili u jutro devetog novembra. Bosvel je još u ranu zoru odjahao prema jugu i naišao na grupu radnika koja je postavljala pragove. Brzo su napredovali.

Vraćajući se u brda, Bosvel je razmišljao da će možda već za četrnaest dana moći da počne sa postavljanjem šina od Santa Fe do Teskue. U to začu ispred sebe pucjavu. Žbunje mu je zaklanjalo vidik prema zaravni, gde su radnici još probijali prolaz preko planinskih lanaca. Bosvel obode konja i pohita napred.

Kada je najzad dospeo do samog žbunja, imao je šta da vidi — njegovi ljudi su se zaklonili iza kola s arnjevima, velikog kamenja i konja i pucali kao pomahnitali u pravcu severa.

Inženjer steže pesnice. Iza jednog

od konja prepoznao je svog predradnika.

— Genan! — doviknuo je silazeći s konja. Zrno mu je upravo prozviždalo kraj same glave, tako da je hitro skočio u zaklon iza jednog velikog kamenog bloka.

Genan se osvrte.

— Helo, gazda! — doviknu ričokosi momak. — Mali prekid posla!

— Gde su banditi?

— Pojma nemam. Pucaju preko jednog kamenog ispusta.

— Koliko ih je?

— Ni to ne znam. Najmanje deset. Džek Halbert i Džoni Kover su ranjeni. I Maksvela je zakačilo.

Inženjer je puzao napred i naišao na ranjenike kod sanduka za alat.

— Prokletstvo! — psovao je Bosvel videvši ogromnu ranu na Koverovom ramenu. Gde je kutija sa zavojem, Genan?

— Gore, u malim kolima.

Bosvel protrlja lice. Mala kola nalazila su se sasvim napred, isturena prema stenovitom ispustu. Bilo je u ovoj gužvi teško dospeti do njih. Zbog toga je Bosvel bez premišljanja pocepao košulju i previo, ne baš naročito spretno, Koverovu ranu.

Preko, iza velikog kamena, ležao je Halbert. Ječao je glasno.

Bosvel je puzao prema njemu. U skoro se našao na brisanom prostoru. Odmah su odjeknula dva pucanja, jedan za drugim. Meci su se odbili o kamenito tle. Bosvel priljubi glavu uz zemlju. Stezao je pesnice i bespomoćno psovao. Najednom poskoči i potrča napred. Odjeknu pucanj. Bila je to puška. Bosvel oseti žestok bol u levoj mišici, ali je nastavio da trči.

Još dva metka se odbiše nedaleko

od njega o kamenje. Stigao je do mesta gde je Halbert ležao. Očima razrogačenim od užasa, posmatrao je Bosvel krvavo lice mršavog, plavokosog čoveka. Za trenutak je pomislio da je Halbert odbijao da pođe na put u Novi Meksiko, jer je namera-
vao da se ženi. Inženjer je ipak uspeo da ga nagovori. Sada je nesrećni momak ležao tu unakaženog lica, stenjući i jecajući.

Bosvel mu priđe, skide čuturu sa opasača i zasu mu lice.

— U pomoć! — ječao je radnik.

— Da — ali prvo moram da vidim gde si ranjen! — odgovori Bosvel.

Kada je voda za trenutak sprala krv, video je da se preko celog Halbertovog lica usekla duboka rana.

Bosvel je čuđnuo kraj samog ranjenika i uhvatio ga za ramena.

— Čekaj Džek, odvešću te natrag...

— Ne gazda, ostavite me ovde. Sa mnom je gotovo. Te proklete svinje. Pucajte...

Tu blizu bila su kola sa sanitetskim materijalom. Svega dvadesetak jardi udaljena. Ništa, osim tih kola. Tako nepravilno sama na čistini, da Bosvel načini bolnu grimasu.

Onda poskoči i potrča napred.

Predradnik ga je posmatrao i zaur-lao iz sveg glasa:

— Gazda, jeste li poludeli!

Pucnji su zaglušili ovaj uzvik.

Radnici su ukočeni od užasa posmatrali svog gazdu.

Bosvel se baci na tle i počeo da se kotrlja, zatim opet poskoči, opet se baci na tle... Tako je stigao do kola na sedam jardi od njih. Jedno zra-

no ga kao grom pogodi i baci unazad. Ostao je da leži nepomično.

Radnici su vikali od besa i očajanja. Džim Genan se uspravi, ne obraćajući pažnju na pucnje, podiže vinčesterku i opali šest hitaca jedan za drugim, a onda se sruči iza zaklona kao pokošen.

Bosvel je ležao i gledao u nebo. Neizdrživi bol u grudima ga je žestoko mučio.

Znači, tako to izgleda, umirati! — mislio je. — Vidiš nebo kao i uvek. Čak i plavo, bez oblaka. Vidiš i planinske lance. Onda mu pogled pade na mala kola. Do njih ga je delilo još samo sedam jardi.

Inženjer pomeri desnu ruku prema džepu kaputa na levoj strani grudi i oseti... metalnu tabakeru.

Naglo je izvuče. Poklopac je bio ulubljen. Polako je okretao kutiju. Druga strana kutije bila je netaknuta. Podigao je metalnu tabakeru visoko iznad lica da je bolje osmotri. Sitno sečeni duvan zasuo mu je lice.

Drhtavom rukom pošao je prema grudima i podvukao prste ispod košulje. Nije povređen. Hitac ga je samo ošamutio.

Odmah je ustao i potrčao kao lud prema kolima. Najzad se dokopao zaklona. Nevidljivi neprijatelj pucao je besomučno.

Džim Genan je čučao iza kamena. Krv, topla i lepljiva, tekla mu je niz slepoočnicu. Metao ga je srećom, samo jače okrznuo. Ne verujući svojim očima gledao je Bosvela. Nebe-sa, šta li je sad to? Inženjer je ustao i juri prema kolima.

Predradnik uzviknu iz sveg glasa:

— Napred, momci, pucajte dok vam se cevi ne raspadnu! Ne dajte

tim đavolima priliku da pomole nos iza stena!

Posle toga Genan pojuri kao lud. Radnici su ga štitili vatrom.

Teško dišući stigao je do Bosvela. Ovaj ga uplašeno pogleda.

— Čoveče, šta je to s tobom...?

— Samo ogrebotina gazda! Zajedno ćemo izvući kola i dovući ih natrag.

Zapeo je iz sve snage.

— Tako! Sada nas još samo mogu pogoditi u pete...

Uz krajnje napore uspeli su da izguraju kola. Dočekali su ih radosni poklici.

Neprijateljska vatra je umukla. Napadači su pogrešno protumačili akciju s kolima. Pomislili su da se u tim kolima nalazi oružje i eksploziv, što bi moglo da pomogne radnicima u borbi. Nikada im ne bi palo na pamet da su dva čoveka stavili život na kocku zbog zavöja i lekarija.

Borba je okončana.

Genan i dva radnika obišla su prolaz na konjima. Kada su se vratili, obavestili su ostale da su primetili petnaestak jahača kako odlaze u divljem galopu.

Ranjenici su previjeni. Srećom niko nije bio smrtno ranjen. Ali tog dana na posao se više nije moglo ni misliti. Bosvel je odmah poslao glasnika u Santa Fe. Još iste večeri stigli su Henderson i šerif Pat Mek Krej.

Bankar, čovek četrdesetih godina, posmatrao je bleđa lica ranjenike. Pokušao je da teši ljude i ponudio sve viskijem.

Šerif je odjahao sa inženjerom Bosvelom do kamenog ispusta u prolazu, tamo odakle su napadnuti. Bilo je kasno da se slede tragovi.

Osim toga, radnici su već i sami pretražili to mesto i uništili malo-brojne tragove. To su bili ljudi, koji nisu znali sve zakone, pisane i nepisane, koji su vladali ovde, na divljem zapadu.

*

Tri dana kasnije došla je sledeća nevolja.

Bosvel je upravo stajao na uzvišici, sa kartom u ruci, i brisao znoj sa čela. Zagledao se prema oblačnom nebu. Tada ga je ugledao. Stajao je na vrhu, koji kao da je dosezao do pod samo nebo. Nepomičan kao spomenik.

Indijanac.

Bosvelu se činilo da sanja. Trljao je oči s nevericom.

Na nekih dve stotine jardi, stajao je Indijanac i gledao u dolinu. Nosio je svetlo kožno odelo, a kosa mu je bila ukrašena sa dva bela pera.

Šta li je crvenokožac hteo?

Inženjeru je bilo poznato da se najbliži rezervat Komančo Indijanaca nalazi gotovo sedamdeset milja prema zapadu. A Apači su živeli daleko južnije u Arizoni.

Doduše, ovde je nekad bila zemlja Komanča. Možda je Indijanac naišao iz Ratona ili iz Blek Lejka, možda je na putu za rezervat.

Ipak, Bosvel zaključio da sigurno to nije slučaj. Kao i to da Indijanac nije sam.

Uskoro ga je i Genan opazio. Lagano je prišao Bosvelu i stao kraj njega.

— Hej, gazda, imamo posetu! — rekao je, ne skidajući pogled sa Indijanca.

— Da.

Genan obrisa rukavom čelo i reče zatim:

— Kakva paklena žega, danas.

— Da — potvrdi Bosvel.

— Čudan prizor. Ne dopada mi se — mrmljao je predradnik.

Bosvel je ostavljao utisak kao da ga Indijančevo prisustvo ne uznemirava:

— Šta hoćete? Čovek prosto gleda radnike kako rade.

Genan odmahnu glavom.

— Da, tako izgleda. Ipak, ne dopada mi se. A znate li zašto? Jer do sada još nikada nisam video crvenokošca.

Inženjer ga začuđeno pogleda.

— Zar do sada stvarno niste videli Indijanca?

— Ne.

Bosvel se kiselo nasmeja:

— Vi ste šaljivčina, Genan!

— Ne gazda, stvarno je tako. Video sam Indijance kod nas u Los Anđelosu. Na periferiji se muvaju i sede pred svojim belo okrečenim kolibama i puše dugačke lule. Puše nešto što užasno smrdi. Na pijaci prodaju svoje šarene pokrivače. Ali...

— Ali, šta?

— Nisam još video Indijanca ovako, napolju. Verovao sam da ih više i nema.

— Zašto ne?

— Mislio sam da su zatvoreni u rezervate.

— Zatvoreni nisu.

— Zašto onda ne sede tamo?

Bosvel sleže ramenima i zagleda se u kartu.

Genan se počesa iza uha.

— Kladim se da će momci prestati da rade kada ga budu ugledali.

— Zbog čega?

Genan samo podiže obrve.

— Ne znam ni sam. Mene taj momak čini nervoznim, u svakom slučaju.

— Odjahaće dalje.

Predradnik pogleda inženjera pravo u oči.

— Vi znate dobro da neće odjahati dalje, gazda.

— Nepotrebna panika, Genan.

— Pustite me gore, da ga pitam šta traži ovde.

Bosvel se osmehnu:

— Ne mogu da poverujem da biste to doista i učinili.

Genan popravi opasač na kome se nalazila futrola sa koltom.

— Prokletstvo, gazda. Mnogo štošta sam ja već u svom veku preturio preko glave. Ali vi ste nas doveli u pakleni kraj. To sam zaključio čim sam video Santa Fe. Grad izgleda... ovaj, kao naš pre tridesetak godina. Ljudi idu naoružani do zuba, nose staromodna odela i, uopšte, sve je kao da je sada 1845. godina. Vazduh u gradu kao da je nabijen barutom. Činilo mi se da ne mogu da se odvoje od prošlosti. Da su takvi iz sentimentalnih razloga. Ali, posle nekoliko dana bilo mi je jasno da je to pravo stanje. Smejali smo se kada nam je Henderson dao koltove i municiju. Ali brzo nas je prošla volja za smehom. Beli banditi krstare krajem, napadaju nas i zagorčavaju nam život. Henderson misli da su se okomili na naš provijant. Ja u to ne verujem, gazda. Ne više. Sada gore stoji Indijanac. Dugokosi momak sa dva pera u kosi. Kad bi se bar pokrenuo...

Bosvel je uzdahnuo. Sve ovo što je Genan rekao i sam je mislio. Razmišljao je već danima o tome. Ovaj

Novi Meksiko je prokleta surov i divlji. Tačno zaostaje po svemu za gradovima i ljudima u Kaliforniji za svih trideset godina.

Spustio je kartu. Iznenada ga predradnik munu i pokaza prema planinskom vrhu.

— Hej, pogledajte!

Gore više nije bilo nikoga. Genan je bio uzbuđen.

— Nestao je! Nebesa, možda me je ova paklena žega ošamutila, ali ova igra mi se uopšte ne sviđa. Kod nas u Vali ulici, u Vestern baru, uvek sedi jedan starac. Nosi kožno odelo i ima dugu sedu bradu. Na opasaču mu je stalno kolt. Ljudi su već davno odustali od toga da se zabavljaju na njegov račun. Uvek priča o Komančima. Pre mnogo godina živio je ovde negde, na nekom ranču. Zvučalo je veoma luckasto što je stalno govorio o Indijancima. U lokalu nije bilo nikoga ko ga je uzimao ozbiljno i verovao u njegove priče. Ali ovo što sam sada video, bilo je baš onako kako je to stari pričao...

Bosvel se nasmeja.

Predradnik zabaci šešir na potiljak.

— Možda je to zbog žege?

— Sigurno.

Genan je nervozno pušio.

— Kako li to oni izvode? Niko ne može u deliću sekunde tek tako da nestane. Ti lupeži valjda nisu čarobnjaci. Zašto li je samo tako munjevito nestao?

— Ne lupajte glavu time, Genan. Danas moramo da odmaknemo malo s poslom.

Genan ćutke pođe prema mestu gde su radili radnici. Iznenada za-

stade kao ukopan. Podigao je glavu i piljio razrogačenih očiju na stenu.

Bilo je devet jahača, kao da su izrasli iz zemlje. Delovali su divlje, nepomično i preteći. Čovek sa dva pera u kosi stajao je ispred ostalih. Genan lagano okrete glavu prema gazdi.

I Bosvel je video. Sada su i radnici primetili. Ostavili su posao i zapanjeno piljili prema visokoj steni.

Bosvel ni sam nije znao šta da čini. Lagano se uputio prema konjima, odvezao svog kulaša, vinuo se u sedlo i odjahao uzbrdo.

Genan ga je netremice pratio pogledom.

Inženjer je poterao konja uz jedan strm usek. Za četvrt sata našao se na zaravni nedaleko od Indijanca. Sada, kada ih je video iz neposredne blizine, obuze ga laka jeza. Izgledaju li ratoborno? Ne, nikako. Posmatrali su Bosvela oštro.

Vladala je tišina.

Blag, svež povetarac duvao je preko stenovitih klanaca.

Inženjer proguta pljuvačku, kada je video čoveka sa dva bela pera u kosi, koji je upravo pokrenuo svoje tanke bezbojne usne, koje su kao crta presecale izborano lice.

— Ko si ti?

Bosvelu je sopstveni glas izgledao kao da dolazi iz velike daljine. Zvučao mu je strano i nesigurno.

— Ime mi je Džoe Bosvel. Ja rukovodim radovima na železničkoj pruzi.

— Šta radiš? — upita Indijanac razvučeno. Ni jedan mišić mu se nije pokrenuo na licu.

Bosvel je osećao kinedu u grlu.

— Mi ovde gradimo železnicu. Od Santa Fe do Ratona.

Crvenokožac nabra obrve:

— Železnicu?

Bosvel se uz krajnje napore osmehu.

— Da, železnicu. Svuda se sada grade železnice...

— Ko ti je rekao da baš ovde gradiš železnicu?

Bosvel se još uvek smeškao.

— Odgovori! — preseče ga Indijanac.

Inženjer se nakašlja.

— Ja dolazim iz Los Anđelosa. Mister Henderson je dao plan. Vlada je pregledala i odobrila plan. Ja sam inženjer, a ovo dole su radnici.

— Ne razumem te! — prekide ga crvenokožac oštro.

Bosvel lagano kliznu iz sedla. Indijanci su pratili svaki njegov pokret.

Inženjer se maši džepa i izvuče iz njega tabakeru. Prišao je poglavici i pružio mu tabakeru.

Crvenokožac je posmatrao tabakeru. Onda iznenada pruži ruku i uze kutiju sa svih šest cigareta.

Bosvela je podilazila jeza.

— Gospode, u šta sam se upustio?

Trebalo je da ostane kod svojih ljudi. Sada je stajao među ovim divljim ljudima i niko nije mogao da mu pomogne...

U to je čuo topot kopita. Bio je to Džim Genan, koji ga je sledio. Stao je, ali nije silazio iz sedla.

Čovek sa dva pera u kosi ga odmeri hladno, pa upita inženjera:

— Ko je to?

— Predradnik. On deli posao i nadgleda ljude...

Na to indijanski poglavica baci tabakeru Bosvelu pred noge.

— Ja sam sa starim, sedim čovekom u Santa Fe pre šest leta sklopio ugovor. Ja hoću da ga se pridržavam. Ali u njemu ne piše ništa o gradnji puta za vatrenog konja kroz moju zemlju.

Bosvel prosto nije mogao da veruje svojim ušima. U to se u razgovor umeša Genan.

— Ti si sklopio ugovor sa guvernerom. Šta hoćeš ovde? Mesto ti je u rezervatu. Mi ovde gradimo železnicu. O tome ti ne treba da briješ.

Crvenokožac podiže uzde, prođe kraj Bosvela i priđe Genanu.

— Ja razgovaram samo sa poglavicom. Prema tome, ti čuti!

Zatim opet priđe Bosvelu.

— Ti si mi rekao šta hoćeš ovde. Sada ću ja tebi da kažem šta ja hoću: Ovo je moja zemlja. Zemlja Rakuro Komanča. Ja sam poglavica. Stari, sedi čovek mi je rekao da hoće mir. A ti hoćeš da gradiš put za vatrenog konja. I to kroz našu zemlju. Ne pitajući me ništa, gradiš široki put kroz planine.

— Hajdemo, gazda! — reče Genan oštro. — Poslaćemo glasnika u grad pa neka se Henderson i šerif pobrinu da se ovi ljudi vrate u rezervat.

Komančo ga prostreli pogledom. Onda se obrati Bosvelu sasvim mirno:

— Ja sam znao da beli ljudi govore duplim jezicima. Ali sam već rekao ovom bledolikom da govorim samo s poglavicama. Ako samo još jednom reč izusti, ubiću ga!

Uprkos mirnoći kojom je to rečeno, inženjer je znao da je Komančo mislio ozbiljno.

I Genan je to osetio. Ućutao je.

— Slušaj, beli čoveče! Uzećeš svoja kola i svoje ljude i povući ćeš se u Santa Fe. Reci starom, belom poglavici, koji stanuje u crvenoj kamenoj kući, da sam bio ovde i govorio s tobom. Put koji hoćete da gradite kroz planine biće nadgledan. Ja hoću da se pridržavam ugovora. On takođe treba da se pridržava. Neću dozvoliti da se kroz moju zemlju gradi put za vatrenog konja. Reci mu to! Ako pak zaboraviš i dođeš ponovo sa svojim ljudima, smatraću da je beli poglavica prekršio ugovor. Onda će biti borbe!

Genanov temperament je bio neobuzdan.

— On mora da je lud, gazda!

Inženjer se uplašeno trže.

— Ućutite, Genan! Hajde, idemo natrag...

Uzjahao je konja i sa predradnikom se uputio nizbrdo. Kada se jednom osvrnuo, video je Indijance kako još uvek stoje gore. Nepomični, pratili su pogledom dvojicu jahača.

Kada su odmakli nekoliko stotina jardi, Genan je dao oduška svom besu:

— Ja vas ne razumem, gazda! Kako možete dozvoliti da vas tako maltretiraju? Momci su očigledno ludi. Mister Henderson je sam rekao da ovde više nema orvenokožaca. Komanči, koji su ovde ranije bili, još pre građanskog rata su oterani u rezervat kod Taona. Ostatak je negde na granici Arizone.

Bosvelovo čelo je bilo orošeno krupnim graškama znoja.

— Vi ste naivni, Genan. Ja baš ne znam mnogo o ovom divljem kraju ovde, ali vi za to nemate dve predstave. Država je dala crvenokošcima predele u koje noga belaca ne

sme da stupi. Ali oni tamo nisu zatvoreni. Naravno, mogu da putuju kroz celu zemlju.

— Gazda, ja ću danas lično da odem u Santa Fe i da govorim sa Hendersonom i šerifom. Oni moraju da dovedu vojnike i da ovu bandu vrate u njihove jazbine. Najbolje bi bilo da ih likvidiraju.

Inženjer zaustavi konja. Široko otvorenih očiju, začuđen, gledao je Genana.

— Kakav ste vi to čovek, Genan? Ova zemlja je pripadala Komančima. I niko ne može da im je oduzme. Oni su se dobrovoljno povukli u rezervate.

Predradnik odmahnu glavom.

— Vi ste jedna kukavica, Bosvell! Nedavno, kada ste otišli po kola sa zavojima, smatrao sam vas čovekom. Sada mi je jasno da ste kukavica. Stojite pred tim smrdljivim crvenokošcima kao pretučeno pseto. Zar ne primećujete da ti gadovi blefiraju? Šta može crveni poglavica? Ništa, baš ništa. Ovde u svojoj vinčesterki imam deset metaka. Nisam kukavica. Ti banditi su nam zapretili. Zna-te li kako ću im odgovoriti? Pokazaću vam!

Naglo je okrenuo konja, izvukao vinčesterku iz futrole i pre nego što je Bosvel uspeo da ga spreči, opalio je.

Kao magičnom rukom uklonjeni, nestali su sa stene svi Indijanci.

Genan se resko nasmeja.

— Dakle, šta sam vam rekao? Mogu čak da uštedim metke koje sam im namenio.

U to se Bosvel stvori kraj njega i ote mu vinčesterku. Besno je odmerio svog predradnika:

— Genan, odmah se vratite radnicima!

Ovaj se samo nasmeja.

— Takav čovek, kakav ste vi, hoće da gradi železnicu kroz Novi Meksiko? Doduše, nisam znao da se ovi crveni smrdljivci još ovde muvaju. Ali, oni su šaka jada. Šta hoćete vi? Da prestanete, spakujete pinkl, okrenete kola i natrag? I Henderson da odustane od svojih planova? Slušajte vi, Bosvel, ja nisam potegao čak ovamo da mi vi izbijete posao iz ruke. Vi ste kukavica i...

Snazan udarac Bosvelove pesnice izbaci Genana iz sedla. Sedeo je na zemlji dok mu je tanak mlaz krvi tekao iz nosa. Ljutito se uspravio.

— Prokleta pseto! Ja ću ti sve koščice samleti...

Odjeknuo je pucanj. Genan se zanesse unazad. Na njegovoj sivoj pamučnoj košulji gore kod grudi, na levoj strani, zjapila je tamnocrvena rupa. Lagano je padao kao posečeno stablo i sručio se na kamenito tle.

Bosvel ga je unezvereno gledao.

— Genan!

Skočio je iz sedla i kleknuo kraj predradnika, uhvatio mu glavu rukama i još jednom uzviknuo:

— Džoe!

Na samrtnikovom licu pojavio se smešak, jedva primetan.

— Gotovo je... gazda... Bili ste u pravu. Ja... ja...

Onda mu glava beživotno klonu u stranu.

Bosvel zaškripa zubima. Bespomoćno je gledao mrtvog Genana. Hteo je da viče, urla, ali glas kao da nije mogao da izađe iz njega. Nebo je bilo pokriveno sivim oblacima. Inženjer podiže mrtvog predradnika

i odvuče ga do konja, a onda lagano, vodeći žalosni tovar, odjaha do logora.

Te večeri je radnik Džoni Faler odjahao u Santa Fe. Prvo je potražio šerifa, pa onda zajedno sa čuvarom zakona otišao do Hendersona.

Pošto je obavešten o tome šta se dogodilo, bankar zamišljeno počeo da trlja bradu.

— To je vraški neprijatno.

Mek Krej nabra čelo.

— Šta je sa ugovorom, o kome je Indijanac govorio?

— Predsednik opštine je u svoje vreme sklopio ugovor sa Indijancima. Oni su tada stalno tumarali blizu grada i napadali, palili kuće i sačekivali usamljene jahače u zasedi. Oven Lojd je stari borac sa Indijancima. Ali njega je vreme davno pogazilo. Krajnje je vreme da Santa Fe dobije novog predsednika...

— Ja vas ne razumem — prekide Hendersona šerif.

Bankar pripali cigaru.

— Stvar je prilično jednostavna, šerife. Lojd je izabrao liniju najmanjeg otpora. Sa Žutim Konjem, poglavicom Komanča, tada je sklopio ugovor, jer je Indijanac znao da govori i piše prilično dobro. Prema tom ugovoru Lojd se obavezuje da se brine o tome da se Indijanci drže daleko od grada. Žuti Konj je morao da garantuje da će od tada biti bezbedni. To je luda stvar...

— Možda i nije tako luda — primeti šerif. — Predsednik je po svaku cenu hteo da osigura građanima mir i bezbednost.

— Ah, po kakvu samo cenu! — reče bankar. — Kako se sada odražava taj luckasti ugovor, koji me neodoljivo podseća na davno minula, pionirska vremena. Sada su se ti Komanči ustumarali i hoće da ometu gradnju železnice, pozivajući se na ugovor...

— Piše li u tom ugovoru da se ne sme graditi železnica?

Henderson odmahnu glavom:

— Ne izričito! Ali Lojd je garantovao da se u starom zavičaju Komanča neće činiti ništa, što se njima ne bi dopalo ili bi im bilo sumnjivo. Prepustio je sve njihovoj slobodnoj volji. Kakav besmislen, ludi ugovor!

Mek Krej se duboko zamislio. Bio je to čovek četrdesetih godina, prosele kose, odlučna lica.

— Predsednik je to učinio da bi obezbedio mir, odobrovoljio Indijance i zaštitio stanovnike Santa Fe.

— Da — odgovori bankar. — Tada je to možda i imalo nekog smisla. Ali danas? Sasvim je besmisleno držati se takvog ugovora. Komanča je ostalo još samo par stotina. Nikada ne bi mogli da naškode gradu...

— Gradu verovatno ne — prekiće ga šerif — ali ljudima koji u planinama grade prugu, sigurno.

Henderson nervozno pripali još jednu cigaru. Odmahnuo je prezriivo rukom i rekao:

— Prepustite to meni, Mek Krej. Ja ću tu stvar srediti.

Šerif pođe prema vratima, zastade, okrete se prema bankaru i upita:

— Šta nameravate?

— Tražiću da vojska čuva i štiti gradnju železnice.

Šerif podiže obrve,

— Vojska? Odakle to?

— Iz Fort Devisona!

Mek Krej se resko nasmeja.

— Kada su prvi put radnici napadnuti, obavestio sam odmah Fort Devison. Zna li šta mi je kapetan Kolins odgovorio? Evo, odgovor mi je još u džepu.

Pri tom pruži bankaru komadić višestruko presavijenog papira. Henderson prelete očima preko kratkog teksta, pa vrati šerifu papir.

— Da, mogao sam da pretpostavim. Za nekoliko radnika neće kapetan da odvaja ljude. To je jasno. Ali ako se radi o tome da Indijance treba da otera natrag u njihove jazine, onda mu je dužnost da gradu obezbedi zaštitu.

— Gradu?

— Da, nego kome?

Mek Krej se podboči:

— Mister Henderson, zar grad podiže prugu?

Bankar se razbesne. Lice mu je dobilo plameno crvenu boju.

— Ja gradim železnicu, šerife. Ja je gradim, za grad.

Mek Krej potvrdi.

— Svakako. Postavlja se samo pitanje da li grad u toj stvari stoji iza vas. Vojnike treba plaćati kada su van Forta. To znate dobro. Hoćete li i to da preuzmete?

— Ako nema druge, hoću. Ali ja mislim da će predsednik...

Zastao je u pola reči, a šerif nastavio:

— Da, predsednik će. Šta to? Pa on je sklopio ugovor sa crvenokošcima!

Bankar je menjao boju od srdžbe.

— Kakav to ugovor, šerife? Potpisao je jednu ludu bezumnost! Ko vam kaže da je takvo sačinjenje

pravosnažno? Vreme je mnogo što šta izmenilo. Indijanci danas ne predstavljaju nikakvu ozbiljnu opasnost za grad. A ako napuste rezervate, onda ih morate dovesti u red. Kako, to je potpuno svejedno. Ja ću, u svakom slučaju, graditi železnicu. Niko me u tome neće sprečiti. Ni predsednik, a ni vi!

Šerif malo zabaci glavu u stranu. Posmatrao je ispitivački bankara.

— Mister Henderson, pretpostavljam da ste ovo izrekli samo zato što ste ljuti. Tačno znate da nisam protiv vas.

Hendersonov bes je dostigao vrhunac. Oči su mu sevale:

— Svi ste protiv mene. U Santa Fe nisam dobio ni jednog jedinog radnika. Iako ovde ima dosta ljudi koji ništa ne rade i kojima bi svaki dolar dobro došao. Niko ne mora da iskapava na poslu. Čak, ukoliko više ljudi imam, utoliko je i posao lakši i utoliko bih brže napredovao. Ali u celom gradu nije bilo čoveka koji se javio na oglas. Čak ni momci iz Hold Kampa, gde zaista ima ljudi koji žive u oskudici.

Pošto je šerif ćutao, Henderson nastavi:

— Vi i sami znate zbog čega se to dogodilo, zbog čega niko za mene nije hteo ni prstom da mrdne, a kamoli da radi. Zbog toga što je predsednik na sastanku gradskog saveta ćutao, kada je moj slučaj bio na redu. Ćutao je, jer je protiv mene, protiv svakog progresa, jer je sklopio sa tim divljacima ugovor, i jer je to što je: stari Oven Lojd. Ipak, on je predsednik opštine Santa Fe, najvećeg grada na starom zapadu.

Šerif se uhvati za kvaku i reče poluglasno:

— Nas dvojica znamo zašto je predsednik ćutao, mister Henderson...

Henderson lako pobede:

— Šta hoćete time da kažete...?

— Ima dve stvari zbog kojih predsednik nije podržao vaš projekt. O ugovoru sa Indijancima, koje možemo rasterati, neću da govorim. Mislim na drugo. Poštanska linija Ostina Portlanda je na toj relaciji. Svako ko je do sada hteo da postavi novu liniju bio je grubo sprečen.

— Valjda ne mislite ozbiljno da je tako nešto povod da čovek kakav je Lojd bude protiv gradnje železnice?

— Zašto ne? On je oprezan čovek. Možda ne želi da vam se dogodi neka nesreća.

— Ali mi ni sreću ne želi — mrm-ljao je bankar.

— To se, istini za volju, teško može očekivati — reče zagonetnim glasom Mek Krej, jer je mislio na drugi razlog zbog koga predsednik nije podržao izgradnju železnice. Stari Lojd ima ćerku, koja je još pre dve godine bila najlepša devojka u Santa Fe. Bila je verena sa bankarom. Jednog dana nesrećno je pala s konja, tako da sada hramlje. Veridba je raskinuta.

Henderson je prišao bliže šerifu.

— Mister Mek Krej! Vi mene možda ne možete da razumete, jer ste veoma vezani za starog. Ja hoću da sagradim železnicu da bih gradu dao nešto veliko...

Pat Mek Krej klimnu glavom.

— Mister Henderson, to ja sasvim dobro shvatam.

— Crvenokošci su ubili jednog od mojih radnika.

— Taj čovek je prvi podigao pušku. Bar tako je Bosvel javio.

— Bez obzira na to, crvenokošci su ga ubili.

— Da li je po sredi ubistvo, mister Henderson, to će sutra utvrditi. Sutra ujutro ću odjahati tamo sa Falerom.

— I ja ću poći s vama — reče Henderson odlučno.

*

Raspoloženje među radnicima bilo je veoma loše. Svi su posmatrali inženjera, i predradnika dok su odlazili Indijancima i vraćali se. Videli su da je Genan uperio pušku na Indijance, videli su da mu je Bosvel istrkao oružje iz ruke. Posmatrali su kako je Genan udarcem pesnice izbačen iz sedla i onda — hitac i pogodak!

Bespomoćni i nemi stajali su oko Hendersona, šerifa i Bosvela, pošto su sahranili druga.

— Stvar je sasvim jasna — zaključio Henderson. — Crvenokošci su ubili čoveka. Poslaću glasnika u Fort Devis, kako bi plavokaputaši što pre kaznili Indijance.

— Ja vam to ne bih savetovao, mister Henderson.

Bankar pogleda svog inženjera oštro:

— Šta hoćete vi? Treba li možda da sačekamo da mi ti lupeži sve radnike poubijaju?

Bosvel je objasnio bankaru da bi možda bilo bolje da sa poglavicom lepo pregovara. Duboki utisak koji su na inženjera ostavili Komanči, ostao je nepromenjen uprkos Genanove smrti.

— Ja mislim da ste i vi prijatelj

Indijanaca, Bosvel? — upita bankar podrugljivo.

Ne, inženjer nije bio prijatelj Indijanaca. Osećao je čak neki neodređen strah od njih. Strah od osvete Komanča.

Henderson i šerif su pošli natrag u grad.

U sred noći Bosvel se trgnuo iz sna i poskočio. Jedna tvrda, žuljevita ruka pritisla mu je usta. Onda je kraj samog uha čuo grleni glas.

— Ni glasa. Ne mrdaj, inače ću ti zariti nož u grudi. Došao sam da ti kažem da onaj ugovor koji smo sklopili sa starim, belim čovekom smatram raskinutim.

Bosvel se otrgao i okrenuo. Preteći su se gledali lice u lice. Indijanac prošaputa:

— Zariću ti nož u grudi, ako nekog probudiš.

Bosvel steže usne. Video je da se Indijanac povlači polako. Munjevito se bacio na zemlju i zaurlao:

— Gibon, Vogham, Bakster, ustajte! Indijanci su tu!

Radnici koji su se zbog noćne svežine umotali čvrsto u pokrivače, poskočiše, izvukoše koltove i počeo pucnjava.

Za kratko vreme sedam radnika ležalo je ranjeno na zemlji. Bosvel je ležao kraj kola. Usta su mu bila puna sitnog šljunka. Zrno ga je pogodilo u butinu. Dugonogi Gibon, Faler i Džeri Milton, ležali su iza sanduka i pucali bez prestanka.

— Gde je gazda? — upita Bejker.

Gibon okrete glavu.

— I njega su zbrisali. Video sam kada se tamo kod kola srušio.

U to se zaori Bosvelov glas:

— Prekidajte! Moramo da štedimo municiju. Skoro će da 'svane.

Indijanci će ili prići još bliže, ili iščeznuti. Štedite zrna. Neka Faler pokuša da se dokopa konja. Treba svakako obavestiti Hendersona...

*

Teška noć je prošla. I sledeći dan takođe. Sve je bilo mirno. Neprijatelj, koji je više voleo da napada noću, kao da je u zemlju propao.

Računajući Bosvela, osmorica su bila ranjena. Ni jedan, srećom, opasno.

Svima je, međutim, bilo dosta izgradnje železnice. Svima, pa i Džonu Bosvelu, inženjeru.

Pošto se ni Henderson, a ni glasnik Faler do večeri nisu vratili, Bosvel naredi da se konji upregnu i da se krene nazad u Santa Fe. Bilo je to povlačenje u pravom smislu reči.

Šestora kola sa arnjevima kotrljala se kroz planine prema jugu, natrag, putem koji je načinjen za železnicu.

Bosvel je sa zavijenom nogom sedeo na prvim kolima i drhtao od bola. Nemo je gledao u pravcu zapada, gde je sunce zalazilo za horizont i bojilo nebo purpurnom svetlošću.

Velika glavna ulica bila je još puna sveta. Bar do bara, kockarnica do kockarnice. Glasan, divlji život vodio se ovde u Santa Fe!

Ispred bankareve kuće kola stadoše. Bosvel s mukom siđe sa sedišta i pođe prema Hendersonovoj kući. Niko nije odgovarao na kucanje. Tek posle dužeg vremena, pojavio se crni sluga.

— Mister Bosvel? Oh, vi hoćete da govorite sa mister Hendersonom!

On nije ovde. Još popodne je otišao sa mister Falerom...

Bosvel odgega do šerifove kancelarije. Mek Krej je već primetio kola. Odmah je poslao svog pomoćnika po doktora Togera. Stari, sedokosi lekar je došao za nekoliko minuta i pregledao ranjenike.

— Hm, ko je izvadio metak? — upitao je otvarajući svoju lekarsku torbu.

Bosvel pogleda krupnog Bejkera.

— On je to uradio, doktore!

Bejker je sijao od ponosa.

— To ste odlično učinili, prijatelju. Izgledate kao kovač — ali bi verovatno bilo bolje da ste postali lekar.

Bejker obori glavu i uputi se na trem. Bosvel je gledao za njim. Znao je da je Džef Bejker želeo da postane lekar. I to odavno. U ratu radio je u poljskoj bolnici, ali sudbina mu nije bila naklonjena.

Kada je previo inženjera, lekar reče:

— Imali ste sreće, taj Bejker je polugenije. Tako je uredio ranu da nemam reči.

U međuvremenu, šerif je tražio Hendersona. Našao ga je u gradskoj većnici, u jednoj od soba. Sa njim su sedela još tri čoveka. Gotovo se nije videlo od teškog oblaka duvanskog dima. Faler je sedeo na jednoj stolici kraj samih vrata.

Mek Krej odmeri bankara:

— Mister, vaši ljudi su u gradu!

Henderson poskoči sa stolice.

— Šta kažete? Bosvel je ovde sa ljudima?

— Sa svim ljudima i svim kolima — dopuni šerif mirno.

Bankar obrisa čelo. Zatim pogle-

da dvojicu koja su sedela sa njim za stolom.

— Dogodilo se ono od čega sam strahovao, gospodo. Projekat će pasti u vodu...

Ali Klajd Henderson nije bio čovek koji lako odustaje. Čak i kada je saznao da mu vojska neće pomoći, ostao je pri svojoj nameri. Hteo je da podigne železnicu između Santa Fe i Ratona. To je trebalo da bude njegovo životno delo. Alat koji je kupio, drvo, kola, šine, najmljeni ljudi, sve to je stajalo basnoslovno mnogo novaca. Nije hteo da propadne.

Pobrinuo se da se radnici smeste u gradu. Ranjenicima je obezbeđena nega. Svaki dan stajao je novca.

Dva dana kasnije došao je glasnik sa deonice gde su se postavljali pragovi i javio da je u toku noći logor napadnut, da je vatra podmetnuta na pragove i da su napadači pucali u kola.

— Indijanci! — procedi bankar besno kroz zube. Stajao je nasred šerifove kancelarije i stezao nemoćno pesnice.

Mek Krej je zamišljeno zurio u pod.

— Vi ćete se sasvim upropastiti, mister Henderson. Ovde u Santa Fe ste se obogatili, ali ćete i osiromašiti, kao Istern i Talbot. Odustanite od izgradnje. Ako ovde treba podići prugu, neka država izvoli da se o tome pobrine...

— Vi ste gluvi i slepi! — uzviknu Henderson uzbuđeno. — Železnica mora da se izgradi i ja ću to učiniti!

Mek Krej sleže ramenima. Čutao je.

U to je kraj trema prošao čovek sede kose i sede brade. Glavu je dr-

žao visoko i ponosito i imao čvrst korak.

Henderson je posmatrao predsednika opštine i rekao:

— On će klicati od sreće...

Na to čovek zastade i vrati se, kao da je čuo bankareve reči.

Pošao je u kancelariju. Henderson je hteo da izađe. Ali je Oven Lojd već bio na vratima.

— Helo, šerife!

Čuvar zakona je otpozdravio. Predsednik prikova pogled za bankara.

— Helo, mister Henderson. Kako je?

Bankaru se činilo da oseća porugu u predsednikovom glasu.

— Hvala, dobro, predsedniče.

Lojd izvuče cigaru iz džepa, odgrize vrh i zapali je.

— U koliko vam ne ide dobro, dao bih vam jedan savet!

— Hvala. Vaš savet mi nije potreban. Znam šta hoćete da kažete: da odustanem od izgradnje železnice.

— Ne, Henderson — reče Lojd i odmahnu glavom. — To nisam nameravao da vam savetujem. Jer ako do sada niste odustali, onda takve savete nećete prihvatiti. Mislio sam nešto drugo. Ako nećete za mesec dana da osiromašite kao skitnica, onda morate dovesti čoveka koji dobro barata revolverom...

Hendersonovo lice se ukoči.

— Hvala vam na takvom savetu, Mister Lojd. Ljudi, koje sam najmio, znaju da barataju koitom...

— To sam video — nastavi predsednik mirno. — Uprkos tome tvrdim da treba da pozovete takvog čoveka. Najbolje jednog koga svi

respektuju. Vajata Erpa, na primer...

Klajd Henderson se resko nasmeja.

— Hvala vam, predsedniče. To je doista izvrstan savet. Možda ću mu uputiti pismo.

Henderson se okrete i prođe kraj Lojda napolje.

Šerif lagano zviznu kroz zube. Oven Lojd podiže ruku u znak pozdrava.

Pola sata kasnije šerif je ušao u Hendersonovu banku. Bledi činovnik ga sumnjičavo pogleda.

— Hteo bih da govorim sa mister Hendersonom.

Jedna bočna vrata se otvoriše i na njima se pojavi bankar. Mek Krej mu priđe.

— Slušajte, mister Henderson! Razmišljao sam mnogo. Ta ideja nije tako loša.

— Koja ideja?

— Sa Vajat Erpom.

Henderson se gorko nasmeja.

— Vi ste, doista, na strani predsednika.

— Nisam ni na čijoj strani, mister Henderson. Samo sam razmišljao o njegovom predlogu i moram reći da nema nikakvog razloga za smeh. To bi, doista, za vas bio jedini spas. Pokušajte da tog čoveka dovedete ovamo. On bi mogao da čuva radnike, jaše kroz planinu, razgleda okolinu.

— I čemu bi to sve koristilo?

— Možda veoma mnogo. Nema belca, crvenokošca ni crnca u ovoj zemlji koji ne zna za njega.

Henderson se počesa iza uha.

— Zar ozbiljno mislite da horda divljih crvenokožaca nešto mari za njega?

Mek Krej potvrdi.

— Da, verujem. Vajat Erp ima mnogo prijatelja među crvenokošcima i...

Henderson lupi nogom o pod.

— Još i to. Baš bi on bio ličnost koja bi čuvala moje projekte.

— Ne budite tako žustri. Vajat ume da postupa sa crvenokošcima. To sam hteo da kažem.

— Sa Indijancima? Ali ja sam vam već rekao da verovatno ima i druge bagre u planinama koji su zainteresovani da ometaju izgradnju.

— Sigurno. I za njih je čovek kakav je Vajat Erp odličan način zastrašivanja.

Henderson uvede šerifa u svoju kancelariju.

— Sedite Mek Krej. Mislite li vi, doista, najozbiljnije, da bi tako nešto trebalo da pokušam?

— Zašto da ne? Smatram da bi trebalo obavezno to da pokušate.

— Znači, zaista uobražavate da će banda okorelih bandita ustuknuti pred jednim jedinim čovekom samo zbog toga što nosi zvezdu?

— Ne, uopšte, mister Henderson. Ali ja sam vam već rekao da je Vajat Erp čovek koga svi respektuju.

— I ja sam već dosta čuo o njemu. Ali... verujete li vi ipak da njega možemo baš tako jednostavno dovesti ovamo? Najzad, on sad živi u Vičiti i ima tamo posao — maršal je.

Mek Krej ustade.

— To je ono. U jesen i tokom zime je on obično na putu. Ne drži ga mesto. Nije isključeno da je sada negde u planinama Kolorada, u Vajomingu ili čak gore u Montani. Ali, isto tako je moguće da je u Vičiti. Napišite mu pismo. Imam poseban

razlog zbog koga se zauzimam za njega. On spada među ljude koje bi takav posao mogao da privuče. To je zadatak koji ga mami. Gradnja železnice je nešto napredno i...

— Mek Krej sleže ramenima ne dovršivši rečenicu. — Pokušajte u svakom slučaju. To je, doista najbolji savet koji vam je neko dao.

*

Bio je već skoro kraj novembra kada je predveče jahač sa severa ušao u glavnu ulicu Santa Fe. Bio je visok, širokih ramena, uzanih bedara i tamnog, preplanulog lica. Imao je plave oči, koje su bile gotovo zaklonjene duboko navučenim crnim šešinom. Lice koje se teško zaboravlja.

Poveo je kulaša za uzde i vezao ga za prečku ispred Berijevog saluna, a onda stupio na trem i ušao u lokal.

Za šankom su stajala sedmorica momaka, kauboji u prašnjavim odelima. Stolovi su svi bili zauzeti.

Kafedžija uze flašu viskija i natoči sedam malih čaša.

— Momci, ovu turu ja častim!

Tamnokosi stranac priđe šanku.

— Ima li kod vas „Fajr-Point” mister?

— Naravno. Mi imamo sve, mister.

Stranac ispi čašu rubinsko crvene tečnosti, stavi novac na šank, dođirnu obod šešira i htede da pođe. Jedan od kauboja, brzopleti momak, munjevito mu podmetnu nogu. Stranac nije pao. Spretnom fintom tela se održao na nogama i snažno munuo kauboja. Mladić plave kose

i svetlog lica gledao je stranca zbunjeno i srdito.

— Hej, mister, šta to znači?

Stranac se okrete i pođe prema vratima.

Mladi kauboj se ukoči.

— Hej, momci, jeste li videli? Ovaj poganac me je munuo, a nije se ni izvinio. Hej, stoj!

To je doviknuo oštro i preteći.

Na to se stranac lagano okrete.

— Šta hoćete još?

— Ti si me munuo, momak. Dakle, treba da mi se izviniš!

Ovaj se i ne pomače. Rekao je samo poluglasno:

— Mislim da bi bilo bolje da zaboravimo tu stvar, mister.

Nat Higin, plavokosi kauboj, pođe rukom prema opasaču. Ljudi oko njega se izmakoše da mu ne stoje na meti.

— Ti si doista poludeo, ako zbog toga potežeš kolt, dečko!

Nat poblede.

— Poludeo! Ko je lud?

— Ti, ako nameravaš da potegneš oružje.

— Ti si me munuo!

— Smiri se momče — reče stranac gotovo šapatom. — Ti si mi podmetnuo nogu, a ja ti samo dokazao da to kod svakog ne pali. To je sve, i stvar je sređena.

Nat pogleda svog nadzornika Hala Klajborna. Ovaj se cerekao:

— He, Nat, ovo je stranac. On još ne zna kako dobro pucaš.

Stranac odgovori, držeći Nata na oku.

— Nije mi naročito stalo da se u to uverim!

Klajborn pođe malo napred.

— Ne, sigurno nije...

Na to zaurla Nat:

— Poteži!

Istog trenutka spusti desnicu na dršku kolta.

Nije uspeo da izvuče revolver ni u pola iz futrole. Zapanjen, zurio je u tamni preteći otvor cevi revolve-
ra, koji je stranac držao u levoj ru-
ci.

Nadzornik se podboči.

— U redu, mister. Nat je žuto-
kljunac, to sam upravo hteo da ka-
žem...

Veliki strančev revolver poleće u
vazduh i u saltu se nađe u futroli.

Nadzornik na to reče:

— Rado bih taj trik još jednom
video, mister, ali protiv nekog pra-
vog čoveka.

Nepoznati je prekrstio ruke na
grudi.

— Ma nemojte! Ja nisam plaćen
za to da svaku šušu zabavljam.

Nadzornik je kipeo od besa.

— Hej, momče. Poteži! — Zaur-
lao je.

Revolver koji se našao u nadzor-
nikovoj ruci, poleće i s treskom pa-
de na šank. Metak iz strančevog re-
volvera izbio mu je oružje iz ruke.
Klajborn nekoliko trenutaka nije
mogao da se pribere. Povikao je:

— Hej, momci, jeste li videli?
Ovaj puca kao sam đavo. Ja sam
baš brz, ali ovaj...

Strančev revolver je opet bio u
futroli.

Crvenokosi momak poskoči:

— On je revolveraš, Hal.

Klajborn odahnu.

— Da, svakako jeste.

Crvenokosi kauboj se smešio.

— Nemaš razloga da se srdiš, Hal.
Momak je revolveraš, onaj koji za-
novac...

Stranac priđe ridokosom.

— Šta si hteo da kažeš, momče?

Mladog kauboja uhvati laka drh-
tavica. Nebesa, kakve oči! Hladne
kao led. A tvrde kao komad čelika.

Riđi Ted Ferguson se malo pri-
bra, pa reče nesigurno:

— Mi svi umemo da pucamo, mis-
ter. Ali, svakako, ima ljudi koji to
umeju i bolje. Neke od njih smo vi-
deli ovde u gradu. Svi ipak leže na-
polju, na groblju, izvan Santa Fe.
Naš šerif je veoma brz čovek i do
sada je uspeo da spreči svakog
momka, koji je bio suviše nagao u
potezanju oružja.

Stranac ga je mirno saslušao. Le-
dena hladnoća njegovih očiju nesta-
de kao rukom odnešena. Uzeo je ve-
liku crnu cigaru iz džepa i pripalio
je.

Ted Ferguson odahnu sa olakša-
njem.

Hal Klajborn, koji nije mogao da
preboli poraz, video je u ovom obr-
tu situacije divnu priliku.

— Da, svi ovi momci umeju da
pucaju. Osim toga, ni jedan nije od
pamuka.

Ted Ferguson je shvatio i trgao
se.

Stranac ga je prezrivo odmerio i
pošao prema vratima.

Na to se nadzornik baci napred,
uhvati ga za ramena, okrete prema
sebi i upravo htede da ga levom ru-
kom udari po glavi.

Hteo je!

Napad se drugačije završio, a ne
onako kako je Hal Klajborn zamiš-
ljao. Još u pokretu, dok ga je nad-
zornik grubo okrenuo prema sebi,
stranac zamahnu desnicom i pogodi
nadzornika u vrh brade tako silo-
vito, da se Klajborn našao na podu.

— Hej! — uzviknuo je Ted Fer-

guson, uveren da je kucnuo njegov čas, čas poznatog kavgadžije, koji je za sobom imao nebrojeno tuča.

Kada je stranac video da se Ferguson ustremio na njega, izvukao je naglo cigaru iz usta i pružio je, smeškajući se, Natu, plavokosom kauboju, koji mu je bio podmetnuo nogu.

— Pridrži mi je za trenutak, Nat!

Mehanički, ni sam ne shvatajući šta se zbiva, Nat prihvati cigaru.

Ridokosi Ted je znao da se tuče. Nekoliko udaraca otkrili su da se u tom momku krije snaga kovača. Ali nije imao sreće. Naletio je na pogrešnog protivnika. Posle serije ne tako jakih udaraca. Stranac iznenađeno zamahnu i lupi kauboja tako žestoko po glavi, da ovaj pade kao poškošen.

Stranac zatim pruži levu ruku prema Natu i osmehnu se:

— Moju cigaru, Nat! Hvala ti što si je pridržao.

Zatim se okrete i pođe prema vratima. Kauboji su ga nemo posmatrali.

U to se pomična vrata naglo otvoriše. Sedokosi predsednik opštine stajao je u njima i posmatrao lokal. Podigao je obrve i uzviknuo samo dve reči koje su delovale kao grom:

— Vajat Erp!

Stari Oven Lojd polete u susret tamnokosom strancu i uzviknu još jednom:

— Vajat Erp! Je li to moguće?

Stranac pruži obe ruke predsedniku i žmirnu:

— Helo, Oven Lojd!

Srdačni pozdravi između njih uticali su da se u lokalu stvori urnebes. Kauboji su požurili i za tili čas

zatvorili krug oko ove dvojice. Čak su i kockari ustali sa stolova i prekinuli igru.

Nebesa! Taj momak je Vajat Erp! Nat je bio prosto kao paralizovan. Dovukao se do maršala i promrsio:

— Hej, ako ste vi Vajat Erp, onda ste to odmah mogli da kažete. Osim toga, gde vam je zvezda?

Vajat otvori kaput. Levo, na beloj košulji, blistala je srebrna zvezda.

I nadzornik je prišao. Pružio je Vajatu ruku.

— Maršale, ispao sam magarac, to je jasno. A da su mi momci glupaci, to sam odavno znao!

Predsednik povuče maršala za rukav.

— Hajdemo, mister Erp. Večeraćemo kod mene, ili vi možda...?

— Nema ničeg. Nigde mi se ne žuri. Pre tri nedelje sam dobio pismo od Klajda Hendersona. Pošto sam svakako nameravao da idem u El Paso, pomislio sam da bi bilo dobro da vidim kako ide sa gradnjom železnice.

Predsednik povede Erpa na ulicu.

— Nikako, mister Erp. Nikako. Henderson je u to uložio silan novac, a do danas ima samo gubitke. Tri radnika još uvek leže ranjena kod doktora, a jedan je ubijen.

— Da. To mi je bankar pisao.

Lojd se na trenutak zamisli, pa onda reče odlučno:

— Zašto idemo obilaznim putem? Henderson stanuje veoma blizu. Odmah ću vas odvesti tamo.

Vrata je otvorio stari crnac. Razrogačio je oči kada je ugledao predsednika opštine na vratima.

— Hteo bih da govorim sa mister Hendersonom...

U tom času se bankar pojavi na

hodniku. Pri večernjoj svetlosti poznao je predsednika, koji je upravo ušao u hodnik.

— Mister Henderson, hoću da vam predstavim svog starog prijatelja. Dolazi iz Kanzasa, a pošao je u El Paso. Vi ste mu napisali pismo.

— Vajat Erp? — uzviknu Henderson.

— Da, Vajat Erp — uzvratilo Lojd i pođe vreme vratima.

*

Od tog dana se mnogo što-šta promenilo.

Džoe Bosvel je opet s ljudima i kolima otišao u planine. Posao je nastavljen. Ime čoveka iz Misurija delovalo je kao čarolija. Svi su na jednom opet stekli hrabrost i posao je počeo da teče.

Visoki čovek oštih črta kao da je ponovo udahnuo život. Stalno je bio u pokretu.

Posle nekoliko dana maršal upita inženjera:

— Možete li mi pokazati mesto na kome je Genan ubijen?

— Svakako. Ali to mesto je nešto iza nas.

Obojica su odjahala do mesta gde je zrno ugasilo Genanov život.

— Ovde je stajao — objašnjavao je Bosvel.

Vajat je posmatrao mesto, a onda podigao pogled prema vrhovima stena.

— Znači, tamo su bili Indijanci?

— Da.

— A vi?

Bosvel nabra obrve.

— Kako to mislite? Da možda ne pretpostavljate da sam...

— Besmislica. Samo bih hteo da

znam gde ste stajali u trenutku kada je Genan ustreljen?

— Ovde. Tačno tu gde i sada stojim.

— I Genana je zrno pogodilo спреда, u grudi?

Bosvel se trže.

Maršal je gledao vrhove stena, a onda reče odsečno:

— Nisu ga Indijanci ubili.

Ponovo se vinuo u sedlo i pohitao prema severu.

Bosvel je hitao za njim.

— Maršale! — doviknuo je uzbuđeno. — Ja vas ne razumem...

Vajat ga mirno pogleda.

— Tu nema ničeg nerazumljivog. Stvar je jasna kao dan. Tamo gde je Genan stajao zrno ga nije moglo pogoditi u grudi, ako je ispaljeno s vrha. Jedino možda zdesna, u leđa.

Inženjer zaustavi konja i obrisao oznojeno čelo:

— Gospode! U pravu ste. Zar smo svi bili tako ludi? Da, da — ali ko ga je onda ubio?

— To bih i ja voleo da znam. Još nešto, ispitao sam mesto na kome vam je one noći Žuti Konj pretio nožem. Tragovi su se prilično otrli. Ipak, našao sam otiske potkova i potpetica čizama. Sve ono što se retko može naći kod Indijanaca.

— Hoćete li time da kažete da su i to bili belci?

— Da. Upravo to sam hteo da kažem.

Vajat Erp je namrgođeno gledao ispred sebe. Zatim je, posle izvesnog vremena, rekao zapanjenom inženjeru da te noći treba da se povuče sa ljudima.

— Samo do Silver Hila — objašnjavao je maršal. — Tamo se, u jednom klanu okruženom stenama,

možete smestiti. To bi bio logor koji lako može da se brani.

Bosvel nije shvatio ni reč.

— Zbog čega to, maršale? Odatle bi sutra ujutro morali da prevalimo ogroman put do mesta na kome radimo.

— Sutra uopšte ne bi trebalo da radite!

— Ja vas uopšte ne razumem, maršale. Zbog čega sve te mere?

— Jer moram na kraći put. Hoću da posetim ljude kojima vaš rad toliko smeta.

Bosvel klimnu potvrdno glavom, iako nije ništa shvatio. U svakom slučaju, držaće se onoga što mu je bankar naložio: da čini sve što maršal naredi.

Tako su se u sumrak kola povukla natrag prema jugu. Vajat je deo puta jahao uz radnike, a onda skrenuo u pravcu severoistoka.

*

U planinama je bilo mračno kao u rogu. U maloj udoljici gorela je vatra. Sedmorica ljudi gledalo je ćutke u žar. Jedan visok, divovski građen čovek svetlih očiju stavio je na žar čvornovatu granu. Kraj njega je se deo kreolac, koji ga upita:

— Šta smeráš, Spidi?

— Kreolac je dugo čekao odgovor. Div je mirno džarao vatru, pripalio cigaretu i najzad izustio.

— Oko tri sata ćemo odjahati.

— Kuda?

— Prema jugu.

Kreolac obrisa još uvek masnu bradu.

— Ti, izgleda, ne veruješ u ono što je Džim uspeo da sazna?

— Ni reči. Lupeži u Santa Fe su

izmislili sve. Ne verujem ni jednu jedinu reč. Vajat Erp nije i nikada neće biti tu. Prvo, on ima stalan posao u Vičiti, a drugo, Henderson ne bi mogao da plati takvog čoveka.

— Ne znam, Spidi. Donegan mi je pričao da taj pas tragač ne miruje u mestu.

— Ranije da. Ali sada, od kako je maršal u Vičiti, sedi čvrsto na jednom mestu.

Mali melez uvuče glavu u rame na.

— Ne znam. Samo od te priče se ne osećam baš najbolje.

Krupni Spidi se grohotom nasmeja.

— Jadna kišna glisto! Znači, strah te je i od samog imena tog momka?

— Ti si bufalo, Spidi. Od njegovog imena se sigurno ne bojim, ali od njega...

— Pa lepo! Rekao sam ti već da nije ovde. Ne može da bude ovde. Gazda je naredio da se izgradnja železnice spreči po svaku cenu. Znaš li ti šta to znači: po svaku cenu? Ne? Reći ću ti. Znači: i sa Vajat Erpom!

— U redu, ali bez mene. Taj momak je sredio Bila Hogetera i Džeka Donegana. Uhvatio je Kasedija...

— Mnogo pričaš, Lari.

Na to kreolac poskoči:

— Ti još nemaš mnogo iskustva. Spidi. Poznaješ li Hala Flanaganu? Jesi li ga ikad video? Nisam poznavao žilavijeg i surovijeg tipa. Pucao je kao đavo i hvatao se u koštac sa pola tuceta momaka, kakav si ti. Vajat Erp mu je doskočio. Bio sam u Panhandlu kada se to dogodilo. Taj dan nikad neću zaboraviti.

Kraj vatre je vladala tišina.

Visoki Spidi razvuče usta i otplju-

nu opušak u vatru. Zatim se podiže i odmeri prezrivo kreolca:

— Slušaj, Lari! Ti si bio jedan od naših najboljih kaubojja. U svakom poslu si bio marljiv. Trebalo mi je tri godine da shvatim da si obična kukavica.

Kreolac je ćutao. Oko vatre je vladala mučna tišina. Prekinuo je nadzornik Spidi Tarner:

— U tri sata krećemo. Greg, Led i Tobi će se držati severne strane. Ja zapadne. Ja ću držati kola na oku. Kada odjekne pucanj, bacite baklje na arnjeve.

— A Lari? — upita Greg.

Spidi pogleda kreolca prezrivo.

— Nek se gubi! I to odmah!

Mali kauboj poskoči:

— To bi ti odgovaralo? Slušaj me dobro, Spidi! Ja sam već pet godina kod Portlanda. Pre nego što si ti došao, ja sam bio predradnik. Ne odstupam od toga da momke vodiš pravo u pakao.

— Šta uopšte smerаш? — upita Greg odsečno.

— Koga to zanima? — odgovori div.

Lari prosikta:

— Momke interesuje! Čuo si!

Spidi se isceri.

— U redu. Kukavica je još i brbljivac. Ali ja ću mu začepiti usta. Krećemo u tri sata. Ko je protiv toga i ko misli da Lari ima nešto da kaže, nek ustane.

Niko se i ne pomače.

— Ha, vidiš burazeru? Gde su tvoji momci? Još nešto ću ti reći. Nisam idiot, kakvim me smatraš. Džimi se šunjao oko logora radnika. Nije bio samo u Santa Fe. Oni lupeži imaju kod sebe momka koji jaši kulaša i nosi dva revolvera u

opasaču. On je revolveraš iz Teksa. Njega ja uzimam na sebe.

Lari se naglo okrete.

— Jaši kulaša! U redu! Ja sam video Vajat Erpa u Panhandlu i znam da jaši kulaša. Nosi dva revolvera, čak pouzdano znam da s leve strane nosi jedan ludi „Nat Bantlajn”. Sa tim revolverom ti može na četrdeset jardi izbušiti rupu u nosu! Prećutao si nam šta je Džimi video. Zbog čega si nam to prećutao? Jer si lud! Jer veruješ da možeš jednom eksplozijom da zaustaviš gradnju pruge. Zbog toga šalješ momke protiv jednog maršala. Dobro, vidim da su ljudi na tvojoj strani. Ali bez mene. Ja ću jahati sa vama, ali mi ne pada na pamet da otvorenih očiju uletim pravo u pakao.

Majk Daglas je trljao svoju neobrijanu bradu.

— Zaveži, Lari. Spidi je nadzornik. On će već znati šta treba da se čini.

Tobi Kej, visok kao pritka, zabaci šešir na zatiljak:

— Mi čučimo, evo, već dve nedelje u planinama. Dva puta smo napali logor. Greg je čak jednog momka ustrelio. Znamo da je sumnja pala na crvenokošce. Henderson je poslao trideset vojnika u rezervat da kazne Žutog Konja. Bilo bi stvarno bezumno da sada počinimo grešku.

Džesi Hanter klimnu glavom, ne dižući pogled. I Tobi je mrmljao nešto kao odobravanje.

Na to zaurla nadzornik:

— Znači, tako stoje stvari! Četiri prema tri. Četiri kukavna kojota protiv tri čoveka...

Dugonogi Tobi naglo ustade.

— Šta si rekao, Spidi?

Nadzornik zaurla:

— Vi ste...

Bio je to revolveraš Ostina Portlanda, koji je raščistio ovu opasnu situaciju. Lagano je ustao. Kolt mu je bio u ruci:

— Ja ovde imam šest metaka, momci. Dosta sad svi. Meni ne čini ništa da se sam vratim u Raton i javim gazdi da ste svi skrenuli pameću.

Kauboji su nemo gledali revolveraša. Greg Smit je stajao mirno i sa osmehom na licu, kao da upravo kupuje cigarete u nekom miroljubivom gradiću. Osmeh je ipak bio suviše hladan.

— Spidi će nam sada reći šta je Džim video. Svi mi imamo prava na to da budemo tačno obavešteni.

— Tačno! — uzviknu kreolac.

Spidi se podboči:

— U redu! Revolveraš ima pucu u rukama. On za trenutak vodi igru. Dakle, reći ću vam šta mi je Džim Porter javio. Čovek sa kulašem ima najmanje četrdeset četiri godine. Sedi ukočeno u sedlu kao starac i muva se i krstari oko radilišta i po okolini. Da je to Vajat Erp, morao bi imati bar deset godina manje i drugačije sedeti na konju...

Lari uzviknu:

— Rekao sam već da si ti bufalo, Spidi. Maršal doista na čudan način sedi u sedlu. Video sam to svojim očima. Zašto mene nisi poslao?

— Jer si budala! Zato što ne odgovaraš za takav posao! Reći ću ti Lari! Meni je svejedno ko čuva radilište. Revolveraš iz Teksasa ili Kanzasa...

— Vajat Erp je maršal! On nosi zvezdu! — vikao je Kreolac.

— Za to mi puca prsluk, razumeš

li? Ja sam Spidi Tarner, nadzornik Portland ranča. Gazda je protiv gradnje železnice. On hoće da se poštanska kočija kotrlja na njegovoj liniji, dakle, kotrljaće se...

Lari je i dalje siktao:

— Ti si plitkouman! Ako gazda ima nešto protiv tebe, onda ćeš i ti imati nešto protiv sebe samog. Reći ću nešto tebi, a i ostalima. Što se mene tiče, od sada možete jahati za Ostina Portlanda, ako hoćete, u sam pakao. Ja sam do sada išao s vama. Ali, gotovo je. Stvar više nije tako naivna, od kako je Greg ubio radnika.

U tom trenutku zazvižda metak. Mali kreolac iznenada razrogači oči, pa se zatim sruči na zemlju. Ležao je mirno i nepomično.

Tobi Kej okrete glavu i pogleda revolveraša, kome se oružje još pušilo u rukama.

— Greg Smit — rekao je posmatrajući ga oštro. — To je bilo majstorsko delo.

Zatim se okrete.

Revolveraš podiže oružje.

Na to se zaori pucanj i zrno izbi Smitu oružje iz ruke.

Iz žbunja stupi neki čovek, visok, širokih ramena, šešira duboko navedenog na čelo. Odelo mu je bilo pokriveno debelim slojem prašine. Vatra je bacala odblesak na njegovu imponantnu, upadljivu priliku.

Ljudi su ga gledali kao da je priviđenje. Na to Tobi Kej otvori usta i reče žustro:

— Vajat Erp!

— Da! — odgovori čovek. — Ja sam Vajat Erp. A vi ste banda razbojnika, pljačkaša i ubica!

Prišao je još bliže. Još samo tri

koraka delilo ga je od krupnog nadzornika.

— Momčad Ostina Portlanda! Uvek sam tako zamišljao ljudstvo jednog velikog, ponosnog ranča. Hrabri nadzornik, prazne glave, teksaški revolveraš za kim je raspisana poternica...

U tom trenutku stupi u akciju Greg Smit. Unakrsnim pokretom izvukao je levi košt iz opasača i opalio dva puta, jedan za drugim. Oba zrna su promašila protivnika, jer se ovaj munjevito bacio na tle.

Sada se oglasi teški Vajatov „Bantlajn”. On zauvek zapečati neslavnu karijeru revolveraša Grega Smita, smrskavši mu desnicu.

*

Zora, koja je upravo svitala, obasjavala je horizont svojim prvim zracima. U tom momentu, čudna povorčka — šest Portlandovih kauboja — zarobljenici Vajat Erpa, prelazila je preko visoravni.

Džoe Bosvel je stajao ispred svog logora na hridini. Kroz dvogled je video konje i ljude. Spustio je dvogled sa očiju, obrisao lice i ponovo pogledao kroz stakla.

— Nebesa! Šta je ono?

Zatim je pozvao Bekera.

Ovaj pogleda kroz durbin i promrmlja:

— Hej, pa ono je maršal!

— Šta kažeš?

— Da, sasvim dobro ga raspozna- jem. On jaše iza one smešne bulu- mente...

Radnici su se vinuli u sedla i poš- li u susret maršalu.

Bleda i umorna lica, buljili su kauboja ispred sebe.

Bosvel zastade ispred maršala:

— Helo, mister Erp, koga to vu- čete kroz planinu?

— Vaše prijatelje. Onaj dugački tamo sa onim modrim licem i kri- vim nosom, to je Spidi Tarner. On je nadzornik Portland ranča. Ona lopuža bleđa lica, tamo, iza njega, je Greg Smit. On je ustrelio Gen- ana, a noćas je u brdima ubio jednog od svojih drugova. Ostali su Spido- vi ljudi, same lopuže, kojima ne gi- nu vešala.

Zarobljeni kauboja su bezizrazno gledali. Marš kroz brda ih je potpu- no iscrpio.

Uprkos tome, Spidi je poslednji put pokušao:

— Maršale! Slušajte...

— Drži gubicu! — izdera se in- ženjer na kauboja. — Ti, prokleti banditu, zbog tebe je tri puta došlo do puškaranja. Ustrelili ste Džima Genana i...

U razgovor se umeša Vajat Erp.

— Šta hoćeš?

Spid reče:

— Maršale, ako nameravate da nas sada terate dalje do Santa Fe pešice, onda imam molbu. Ustrelite nas ovde! Ne možemo više ni milju dalje. Ljudi su na izmaku...

— Ljudi? — frktao je inženjer uz- buđeno. — Vi ste bagra, ubice, drumski razbojnici, hajduci. Još te kako ćete trčati za Santa Fe. Ja ću se postarati da vas tamo obese.

Čovek iz Misurija pogleda začu- đeno inženjera. Način na koji je go- vorio, nije mu se nikako dopadao.

— Gospodine Bosvel, naredite da se jedna kola sa arnjevima isprazne.

— Zašto?

— Zato što ću bandu utovariti u kola. Pešačenje traje suviše dugo.

Mogao bih da ih vežem za konje, ali u kolima su mi sigurniji.

Bosvel se upravi u sedlu.

— Gospodine Erp, vi...

— Hoćete li dopustiti da se kola istovare?!

Tako je i učinjeno. Džoni Faler je seo na kočijaško sedište, a čovek iz Misurija je sledio kola.

Bosvel je gledao mrko za kolima i jahačem za njima.

— Davolski momak, taj Erp! — govorio je Džef Beker.

— Da! Tvrdoglav čovek — mrm-ljao je inženjer.

Beker ga pogleda.

— Ako ta tvrdoglavost koristi izgradnji železnice, nemam ništa protiv...

*

Vest o zarobljavanju šest bandita izazvala je u Santa Fe pravo uzbuđenje.

Vajat Erp je izvestio šerifa i bankara da je tragove jahača otkrio još pre jednog i po dana. Sledio ih je, pa je približno znao u kom pravcu su pošli. Zatim je pošao noću i primetio njihovu logorsku vatru. Osluškiavao je gotovo čitav razgovor bandita.

— Svi oni će visiti! — reče Henderson oštro.

— O tome će odlučiti sudija! — odgovori Vajat promuklo.

— Sudija Džerfi je moj prijatelj. Postaraću se za to da... dobiju zasluženu kaznu.

Vajat je gledao bankara prodorno.

— Tako, gospodine Hendersone. A sada imam da obavim još dve stvari. Prvo ću da odjašim preko u rezervat Komanča...

— Šta nameravate? Da jašete u indijansko naselje? Mora da ste siti života? Crvenokošci će vas rastrgnuti. Kapetan Kolins je uhvatio i odveo Žutog Konja i osmoricu njegovih ljudi.

— Kuda?

— Ovamo. Psi sede u zatvoru.

— Gde se nalazi zatvor?

Šerif pokaza palcem preko ramena.

— Iza moje kancelarije. Tamo gde se sada nalaze i onih šest kaubojša.

— Pođimo! — reče čovek iz Misurija i okrete se.

Ispred vrata čelije Vajat zastade.

— Šerife, oslobodite odmah ove ljude!

Henderson dojuri u hodnik i zastade pred maršalom.

— Vi nameravate da pustite na slobodu ovu hordu crvenokožaca?

Maršal ga je mirno posmatrao.

— Oni su nevini, gospodine Hendersone.

— Nevini? Onaj tip sa ona dva pera u kosi je noću napao jednog od mojih ljudi...

— Tako je. Upravo zbog toga ću sada sa njim govoriti. Ali on nema nikakve veze sa ubistvom Genana.

Vajat Erp je morao da upotrebi sav svoj autoritet da bi Indijance izvukao iz zatvora.

Naišao je i stari predsednik Oven Lojd.

— Zaključio sam sa Žutim Konjem ugovor. Toga ću se i pridržavati — reče on svojim dubokim basom.

— I treba — ubaci maršal. — Ljudi mogu odjahati nazad u rezervat.

Poglavica ga pogleda.

— Ko si ti?

Predsednik objasni:

— To je Vajat Erp...

Poglavica klimnu glavom.

— Dobro je. Već smo mnogo čuli o njemu. Mnogo dobrog. Mi ćemo odjahati nazad. Uveren sam da ćeš se držati ugovora koji sam zaključio sa tobom.

Maršal uhvati poglavicu za ruku.

— Sigurno, to ću učiniti. Ali u ugovoru ima jedna tačka o kojoj moram sa tobom da govorim...

Henderson se grubo nasmeja.

— Morate sa njim da govorite? Maršale, vi ste pohvatali bandite sa Portland ranča, ali vaše ophođenje sa ovim lopuzama mi se ne dopada. Oni nemaju šta u ovoj zemlji da...

Vajat Erp spusti glavu. Oštrim pogledom odmeri bankara.

— Vi ste me ovlastili da preuzmem obezbeđenje gradnje železnice, sa svim što uz to spada. To ću i učiniti!

— Ali Indijanci nemaju ni najmanje prava...

— Razgovaraću o tom pravu sa Žutim Konjem i s njim ću pregovarati.

Henderson se nasmeja još jednom.

— Dobro. Ako smatrate da imate vremena na pretek, pregovarajte. Što se mene tiče činite to čitavu nedelju sa ovim tipovima.

Maršal mu uzvрати oštro:

— Ovde se radi o pravdi, gospodine Hendersone. A pošto nosim zvezdu, postupaću tačno po pravdi i zakonu.

Dva sata je razgovarao čovek iz Misurija u dvorištu šerifove kancelarije sa Žutim Konjem.

Zatim se šerif i Henderson videli

kako je poglavica pružio maršalu ruku i kako je uzjahao konja. Njegovi ljudi su ga sledili. Lagano su napustili dvorište.

Ljudi na glavnoj ulici su zastajkivali, gledajući puni mržnje za Indijancima. Čuli su se i pojedinačni povici. Kada je jedan deran dohvatio kamen, pojavio se Vajat na vratima dvorišta i viknuo:

— Dečake, ostavi taj kamen!

Ovaj spremno poslušao.

Komanči su napustili grad u pravcu severozapada.

*

Gradnja pruge je nastavljena.

Bosvel, koji je već davno shvatio vrednost maršala, saglasio se, ne baš oduševljeno, da ostane nekoliko dana sam sa radnicima u brdima.

— Radite samo mirno dalje. Uskoro ću se vratiti — rekao mu je Vajat, da bi zatim odjahao prema severu.

*

Veliko dvorište Portland ranča bilo je tiho pri podnevnoj vrućini. Dva peona su umorno čučala ispred ograde korala, žmirkajući zbog jakog sunca.

Gore, na verandi, sedela je u stolici za ljuljanje devojka od dvadesetak godina, gledajući dremljivo ispred sebe.

Čovek srednjeg rasta izađe iz zgrade ranča. Imao je sivo odelo i crvenu košulju. Krupnu četvrtastu glavu „krasila” je čela. Oči boje čilibara, ispod gustih obrva, jedva da su se i videle, jer je i on žmirkao.

Brada mu je bila uglasta i izrazito isturena.

Bio je to rančer Ostim Portland. Pogledom vladara prešao je po dvorištu. Dvojica slugu se hitro podigoše i nestadoše u korali.

Portland pogleda devojkicu.

— Zar opet sanjariš — upitao je nemilosrdnim, grlenim glasom.

Devojka se podiže.

— Imam glavobolju, oče.

— Uvek te boli glava — odgovori Portland, mračno idući preko verande ka dvorištu. Kod pojila za kome zastade.

— Mek! — prodrao se promuklo.

Odmah su se otvorila vrata štale, a jedan momak maslinastog tena ulete, saplićući se, u dvorište, kao da je ovaj poziv očekivao.

— Sedlaj mog riđana!

— U redu!

Mek Gibon otrča do korala, a uskoro zatim dođe nazad sa osedlanim riđanom, koji je, poigravajući, zastao pred rančerom.

Portland skoči u sedlo. Iako je sigurno već bio prešao pedesetu, imao je kretnje mladog čoveka. Jednim pokretom dohvatio je dizgine i okrenuo životinju prema verandi.

— Slušaj, Suzana! Kada budem našao tvoga brata, onu lutalicu, u gradu, smrskaću mu sve kosti. A ako bi se slučajno za to vreme ovde pojavio, možeš mu reći da ubuduće ovde za njega nema mesta.

Devojka je gledała bojažljivo tvrdo lice svoga oca.

— Jesi li čula šta sam rekao?

Suzana potvrdno klimnu glavom. Portland oštro okrete konja, pa izlete na kapiju.

Tada zastade, stavi ruku nad oči i pogleda oko sebe.

Sa juga se približavao jahač u oštrom galopu. Bio je to mladić. Zastao je pred kapijom na zapenušanom konju.

Portland ga pogleda hladno i ispitujući.

— Šta ćeš tu, Džimi? Zašto je Spidi dopustio ljudima da okolo lunjaju? Prekjuče je stiglo ovamo osam izrešetanih lopuža, koje su tvrdili da spadaju u moje ljudstvo.

— Oni su ranjeni u jednoj pucnjava sa radnicima, gazda. Spidi ih je poslao kući...

— I tebe je, verovatno, poslao nazad, pošto nisi nizašta, je li?

Kauboj obrisa lice. Znoj i prašina obrazovali su mu na licu sloj kašaste mase.

Čovek skide šešir sa glave i prođe prstima kroz slepljenu kosu.

— On me nije vratio, rančeru.

— Dakle, ti si pobegao? Ti, kretava žabo?

— Ne! — odgovori kauboj promuklo. — Ja nisam kukavica, i...

Obesni rančer pritera konja uz kauboja i udari potpuno iscrpljenog mladića šakom po sred lica.

Džimi je skupio poslednju snagu da ne bi pao iz sedla. Zgrčeno se držao za sedlo, dobacivši rančeru pogled u kome su se smenjivali mržnja i strah.

— Svi ste vi kukavice. Imam bandu nesposobnih nikogovića i kukavica. Znam to dobro. Lari me je upozorio. Moja luda glava mu nije verovala... Ali kada se bude vratio, biće sasvim drugačije!

Kauboj otvori raskrvavljene usne.

— Neće se više vratiti — odgovori on.

Portland razrogači oči,

— Šta? Da ga nisu one proklete mule dohvatile...

— Ne. — Kauboj podiže glavu. Očigledno mu je pričinjavalo zadovoljstvo što može rančeru da prenese ovu vest.

— Greg ga je ubio. Hteo je i Tobija da ustrelji, ali nije stigao da to učini. Vajat Erp ga je sprečio.

Rančer se zaprepasti.

— Šta?

— Vajat Erp!

— Jesi li poludeo!

— Ne, gazda. Vajat Erp čuva već danima izgradnju železnice. Pronašao je Spidijev logor i pohvatao vaše ljude.

Ostin Portland pređe rukom preko čelave glave. Usne su mu podrhtavale.

— Šta to brbljaš, ti pogani goniču krava?

— Tako je, kao što vam govorim. Bio sam u Santa Fe, kada je maršal dovezao kauboje u pokrivenim kolima u grad. Nije dugo prošlo, a čitav grad je znao šta se desilo. Jedan od radnika je to ispričao. Vajat Erp je pohvatao sve naše ljude...

Uz besan uzvik, bacio se rančer napred. Njegova šaka polete ponovo prema okrvavljenom licu kauboja.

Jedva primetno cerekanje u Porterovim očima nestade. Nagnu se na stranu i ispade iz uzengija. Lagano se podiže i obriše lice.

— Makar me dotukli, gazda, tako je kao što sam vam rekao. Maršal je pohvatao Spidija i ostale!

Rančerove ruke su drhtale. Oči su mu bile širom otvorene. Izgledalo je da će ispasti iz duplji. Grudi su mu se naglo dizale i spuštale. Zatim naglo povuče dizgine, zabi svoje ve-

like mamuze konju u slabine i konj polete u pravcu jugozapada.

Predeo koji se blago spuštao ka jugu, prostirao se bez brežuljaka do horizonta.

Bila je to zemlja Ostina Portlanda. Sve dokle je dopiralo rančerovo oko, pripadalo je njemu.

Jurio je ka Ratonu, gradu kojim je takođe vladao.

U glavnoj ulici je visok čovek, prekriven prašinom, silazio s konja. Uz zveket mamuza, penjao se stepenicama koje su vodile ka baru „Viski-raj”.

Jahač je imao plavu kosu i izbrazdano lice, koje je ličilo na stenovita brda Kolorada. Oči su mu bile oštre i sivkaste. Iznad gornje usne imao je zapuštene brkove. Nosio je odelo od crne teleće kože, a za opasač su bila okačena dva velika revolvera.

Čovek odgurnu vrata i uđe u polumračnu prostoriju.

Za šankom je bio naslonjen samo jedan mlad čovek tamne kose i smeđih očiju. Kaubojski šešir bio je gurnuo duboko na potiljak i upravo je ispijao konjak.

Preko puta njega, za stolovima, sedela je nekolicina ljudi, koji su gledali tupo ispred sebe.

Čovek u crnom odelu od teleće kože prišao je šanku i doviknuo ka-fedžiji žabljih očiju:

— Jedan dupli viski!

Onda, zveckajući mamuzama, ode do muzičkog automata i ubaci novčić. Okrete se i pogleda ljude u salunu. Njegove sive oči preletele su preko bezizraznih lica.

— Hoćemo li jednu igru, ljudi?

Ljudi ne podigoše poglede.
Tada stranac priđe, podmetnu čizmu pod nogu stola i preturi ga.
Ljudi su poskočili. Mladić ispred šanka lagano se okrete.

Gostioničar pogleda uplašeno pridošlicu.

Čovek u odelu od teleće kože priđe šanku i istrese piće u grlo. Zatim pođe prema vratima.

— Hej! — viknu mladić u belom šeširu za njim, oslonivši se leđima o šank.

Stranac zastade, okrenuvši se lagano.

Šta je bilo, dečače?

Mladić pokaza na pretureni sto.

— Nešto ste zaboravili, gospodine. Podignite sto i platite svoj viski.

Preko strančevog lica prelete zloban osmeh. Približavao se sasvim lagano. Zastao je samo korak ispred mladića.

— Jesi li nešto rekao, mali?

Mladić se uspravi i navuče svoj beli šešir na čelo.

— Ja, jesam! Ulazite ovamo i ponašate se kao da ste kod svoje kuće...

Stranac se opet isceri.

— Ko ti je rekao kako je kod mene u kući, dečače?

— Ovde, u svakom slučaju, niste kod kuće, gospodine. Raton nije banditsko gnezdo. Ovde ne može svako da čini ono što hoće. Sada ćete lepo podići sto i platiti viski. Onda možete ići!

— Tako? Mogu li? — upita čovek.

— Da.

Čovek u kožnom odelu se još uvek smeškao.

— Šališ se, mali.

— Moje ime je Džon Portland.

— Lepo ime — podrugljivo će

stranac. — Još si zelen da bi ležao na groblju.

Sin rančera skupi obrve. Do đavola! Već je bio popio tri viskija. Osećao je kako mu znoj izbija na čelu.

— Odmah sam znao da ste revol-veraši! Ali za takve ljude nema mesta u Ratonu. Ovde u gradu vlada mir i...

Čovek u odelu od teleće kože uhvati mladića za kragu i privuče ga jednim pokretom k sebi.

— Da nije slučajno tvoj deda ovde šerif, mali?

Džon se brzim pokretom oslobodi. Oči su mu sevale. Neukrotivost, koju je nasledio od svog oca, ovladala je njim. Desna ruka visila mu je tik iznad kolta okovanog sedefom.

Stranac ga je posmatrao ledenim pogledom.

— Izadi, dečače — reče on sasvim mirno. — Napolju ima više vazduha, a i u prašini ćeš bolje ležati.

— Dobro — progunda mladić kroz zube. — Obavićemo to napolju!

— Džon! — zaurla gostioničar. — Ti si pijan! Ostani ovde!

Strelovitom brzinom strancu se našao kolt u desnoj ruci. Odmah su se začula tri hica.

Tri čaše su se razbile, a krhotine sletele na zemlju.

Krčmar dobi pepeljastu boju.

— Je li vam je još nešto na srcu? — upitao je čovek sivih očiju.

Ne, niko nije imao više šta da kaže.

Džon Portland pođe nesigurnim koracima ispred čoveka kroz vrata. Na verandi zastade i udahnu svež vazduh duboko u pluća.

Stranac ga lagano munu u rebra.

— Napred, na ulicu, dečache!

Ovo kao da je osvestilo mladića. Teturao se napred, pridržavajući se za stub verande. Grom i pakao, šta li je to bio uradio?

Sasvim lagano okrenuo je glavu i zagledao se u tvrdo, izborano lice stranca.

Ovaj se ledeno cerekao.

— Napred, nemam vremena na pretek!

Tada istrča jedan od gostiju iz saluna i uhvati stranca za kožnu jaknu.

— Gospodine, pustite ga neka ode, on je pijan!

Stranac se otrgnu i udari čoveka šakom. Ovaj otetura do drvenog zida kuće i uspravi se dahćući.

— Prokleti revolverašu, odmah sam video kakav si, ali jedno ću ti reći: ja sam stolar i pravim mrtvačke sanduke. Jutros sam napravio jedan koji tačno odgovara tvojim dimenzijama...

Stranac se resko nasmeja.

— Dakle, tvoj mladi prijatelj je otprilike moje visine. Onda je stvar u redu!

On se okrete i gurnu mladića na ulicu.

Džon Portland se zatetura. U glavi mu je dobovalo i bubnjalo. Redovi kuća njihali su mu se pred očima.

Napred! Postavi se — naredi čovek u kožnom odelu i pođe petnaest jardi dalje. Pri tome je okrenuo leđa rančеровом sinu.

Džon oseti svoju šansu. Izvuče kolt is futrole i podiže ga. Bešumno ga otkoči. Osetio je, međutim, da mu je kažiprst krut i da neće moći da povuče obarač.

Tada se stranac naglo okrete. Dr-

žao je oba revolvera i odmah pucao.

Džon Portland se sruči i pade ničice u prašinu.

Stolar poteže svoj kolt. Opalio je tri puta. No, bio je loš strelac i sva tri metka promašiše cilj.

Ali je zato čovek u kožnom odelu pogodio cilj.

Istog trenutka začuše se pucnji iz saluna. I sa druge strane ulice zaur-laše pištolji.

Poput fantoma, stranac se okretao tamo — amo.

Bilo je pravo čudo da su ga samo dva metka okrzнула.

U trenutku kada je njegov sin bio oboren, ušao je Ostin Portland iz jedne sporedne u glavnu ulicu. Nekoliko trenutaka je stajao kao paralizovan, a zatim izvukao vinčesterku iz futrole i otkaočio je.

Čovek u kožnom odelu je čuo taj šum. Okrenu se naglo i pogledao ja-hača.

Oštre Portlandove oči bile su prikovane za njega.

Preko puta, na jednoj maloj, crvenoj, kamenoj zgradi otvorila se vrata i sedokosi čovek izađe na trem. Držao je pištolj u desnoj ruci. Levo, na grudima, nosio je zvezdu.

Zapovedničkim pokretom glave, obrati mu se Portland:

— Napred! Zatvorite ga.

Iz „Viski-raja” izađe krčmar žabljih očiju sa dva čoveka. Držali su pištolje u rukama.

Čovek u kožnom odelu našao se u tesnacu.

— Napred, šerife, oduzmi mu oružje! Odvedi ga u ćeliju. Držim vinčesterku u pripravnosti!

Čovek sivih očiju dozvoli da ga odvedu.

Za šerifa Vulija je to bio lak po-

sao. Portland je držao stranca u šahu, sve dok se za njim nisu zatvorila vrata ćelije. Onda se rančer lagano okrete i pođe nazad na ulicu. Njegov konj je još uvek stajao nepomično, na istom mestu.

Dvadeset jardi dalje, udesno na sred ulice, ležao je njegov sin.

Portland mu priđe i puščanom cevi ga okrete na leđa.

Džonove oči su bile zatvorene. Otac je gledao nepomično u njegovo blede lice.

Dahćući, dotrčao je stariji, sedobradi čovek i pogledao rančera:

— Je li mrtav?

Portland isturi bradu.

— Ko je od nas dvojice lekar? Vi li ja? Zatim se okrete i pođe u „Viski-raj”. Naslonivši se laktom o šank, prommlja:

— Jednu flašu od one moje sorte!

Doktor Džilbert je pregledao u međuvremenu mladog Džona. Konstatovao je da je momak imao jedan metak u plućima, a drugi u levoj butini.

Džon Portland nije još bio mrtav.

Njegov otac, rančer Ostin Portland, stajao je u salunu i pio viski.

Građani Ratona znali su već odavno, da odnosi između oca i sina nisu bili dobri. Prilikom održavanja jednog rodea, išamarao je momka na očigled svih, tako da je Džon pobe-gao glavom bez obzira. Posle toga je stalno lunjao po gradu.

Nije bio rđav momak sin velikog Ostina Portlanda. Ljudi su to uskoro ustanovili. Zbog toga su ga svi voleli i gledali mu kroz prste. A to što je pio, zar nije delimičnu krivicu snosio i njegov otac?

Sada, u ovim trenucima, pokazao je čovek tvrda srca svu svoju bez-

osećajnost. Iako je u gradu dosta ljudi zavisilo od njega, gotovo su ga svi osuđivali.

Stolar je ušao u salun sa velikim zavojem oko glave. Zastao je pored rančera i rekao:

— Gospodine Portland, vaš sin nije mrtav...

Rančer je držao čašu sa zlatno smeđom tekućinom u desnoj ruci. Najednom mu se prsti skupiše, tako da su pobeleli.

Čaša prсну. Srča pade zvečeći na šank. Tamno crvene kapi krvi sli-vale su se sa rančerove ruke.

— To me ne zanima, razumeš li?

Rančer isturi bradu poput ptice grabljivice i zbacila flašu s viskijem sa šanka. Tresnula je o zid.

Portland se okrete. Pod je škripao pod njegovom težinom. Napustio je salun i prešao u šerifovu kancelariju.

Krčmar i ostali ljudi u salunu odahnuše.

Stolar obrisa znoj sa čela.

— I njega će jednog dana zaka-čiti. I on je dovoljno velik za san-duk koga sam jutros završio... prommljao je u bradu.

Dok se doktor Džilbert u svojoj kući borio za život mladog Džona Portlanda, ulazio je rančer u kancelariju šerifa.

Mali šerif se odmah podiže sa stolice, nagnu se preko stola i pogleda ponizno gospodara Ratona.

— Nestani! — siknu rančer.

Stari Džek Vuli uze šešir sa stola i postara se da što brže izađe na dvorišna vrata.

Ostin Portland priđe ćelijama. Zastade pred vratima iza kojih je se-deo čovek u kožnom odelu.

Zatvorenik podiže glavu. Video je

pred sobom široku čelavu glavu i opasan, prodoran pogled.

Sa Portlandove ruke pade teška kap krvi i ostade na svetlom kamenom podu, kao tamna, svetlucajuća mrlja.

Rančer levom rukom zamišljeno protrlja donju usnu. Iznenada reče:

— Znaš li da si izgubio igru?

Stranac ništa ne odgovori.

— Ko si ti?

— Dolazim iz Kolorada...

— Kako se zoveš?

— Bil.

Uglovi rančarovih ustiju zgrčiše se, a u očima mu zasija bljesak koji nije obećavao ništa dobro.

— Bil? Dobro ime. Sigurno ima gore u brdima mnoštvo lopuža koje se zovu Bil, baćo! Ali samo jedan Kolorado-Bil postoji!

Stranac podiže sasvim malo svoje tanke obrve. Tada reče sa ponosom u glasu:

— Da, gospodine. To bi moglo biti tačno.

— Ti bi hteo da budeš taj Kolorado Bil?

— Da, gospodine. To bih želeo!

Portland se češkao po bradi.

U glavi Ostina Portlanda rodila se jedna misao. A možda je već imao, kada je na ulici spazio ovog divljeg mladića.

— Slušaj, baćo. Možda postoji ipak neka šansa za tebe.

Kolorado Bil se uspravi.

— Varate se, gospodine. Imam ja veoma realnu šansu. Sudija će oceniti. Izazvao sam mladića, pošto me je u salunu uvredio. On je prvi potegao. Onda su one kukavne hulje pripucale na mene sa svih strana...

Portland spusti glavu. Glas mu je odjekivao:

— Nemaš nikakve šanse, Kolorado Bil. Ovo je moj grad. A onaj mladić tamo, koga si ustrelio, moj je sin.

Bil zviznu kroz zube.

— Vi ste Ostin Portland?

Rančer potvrdno klimnu glavom.

— Sada će ti biti jasno da je tvoja igra završena. Ti si revolveraš koji bi, pre ili posle, naleteo na pogrešnog momka, koji bi te otpremio na onaj svet. Pošto si naišao na mene — imaš još jednu šansu.

Čovek iz Kolorada ostade nepomičan.

Portland oseti da ga nije ubedio.

— Ona zemlja, tamo gore, pripada meni. Pola grada je izgrađeno na mojoj zemlji. Ljudi ovde čine ono što ja hoću. Sudija je moj najbolji prijatelj. Dovoljna je jedna moja reč, i sutra pre svanuća će ti staviti oko vrata konopac. Kolorado Bil — biće prošlost.

Revolveraš tada polete ka čeličnim rešetkama i steže ih svojim dlakavim prstima.

— Šta tražite od mene?

— Imam jednu liniju odavde do Santa Fe — reče rančer, pogleda oko sebe i priđe bliže vratima. — To je jedna linija koja spaja ova dva grada. Na njoj saobraćaju šest kočija. To mi donosi stalan, dobar prihod. Ja određujem cenu prevoza i ljudi i robe...

— Znači, neko drugi hoće da otvori liniju?

— Nisi ti tako glup, ali si nestrpljiv — odgovori rančer. — Bilo je nekoliko momaka, koji su hteli da mi konkurišu, ali oni nisu dugo radili. — Portland izvadi lulu iz džepa, napuni je bez žurbe i zapali. — Tamo dole, u Santa Fe, postoji je-

dan čovek koji je došao na ludu ideju da izgradi železnicu. Došao je do zaključka da se isplati podići železnicu. Ali to će se samo meni isplatiti.

— Znači da nameravate da gradite železnicu?

Portland izvadi lulu iz usta.

— Ova izgradnja železnice staje mnogo novca. Znam da koristim novac na bolji način.

— Znači, onaj čovek koji name-rava da postavlja prugu, je bogat?

— Da li je stvarno bogat, to ne znam. Bankar je. Poslao sam svoje ljude da bi radnicima zagorčali život. Sve je išlo dobro, dok Henderson nije došao na pomisao da dovede pravog vuka koji čuva radnike. Otada mi idu kola nizbrdo.

Revolveraš se nasmeja.

— Sada razumem. Vaši ljudi beže pred jednim revolverašem!

— Hm, zapravo ne bi se moglo reći da je revolveraš. Ali je momak imao dovoljno živaca, a pohvatao je pola mojih kaubojja.

Kolorado Bil se isceri.

— Dosta meki momci, gospodine.

— To se ne bi moglo reći. Moji ljudi su najokrutniji nitkovi koji se motaju po ovoj okolini. Predvodi ih Spidi Turner. Možda si nekad čuo za Greg Boston Smita...

— Da, tog momka sam sreo u Koloradu Springsu pre tri godine. Dosta dobro puca.

— I on je bio sa njima. Ali, uprkos tome onaj ih je vuk sve pohvatao.

— Samo jedan čovek?

Portland obriše čelu na njemu svojstven način.

— Da, samo jedan čovek.

— Do đavola! To je lepa priča, rančeru, ali...

— Da, tako sam i ja mislio. Ali, tako je. Jedan od mojih kaubojja do-
neo mi je danas u podne ovu vest.

— Ko je ta zverka? Samo još treba da kažete da je Bil Hičkok ili čak Vajat Erp taj koji čuči pored pruge.

— Ovog puta si bolje pogodio.

— Divlji Bil? — povika revolveraš otvorenih očiju.

Portland odmahnu glavom.

Čovek iz Kolorada se povuče dva koraka unazad.

— Onda je Vajat Erp? — procedio je poluglasno.

— Da, Vajat Erp! — uzviknu rančeri i udari rukom o vrata, tako da su šipke zazvečale.

Bil je prebledео.

— Ah tako, sada razumem. To bi dakle bila moja šansa?

Portland potvrdi.

Revolveraš strese glavom poput mokrog psa.

— Ne, rančeru. Hvala vam. To nije nikakva šansa!

— Ako to nije šansa, onda više nemaš nikakvu.

Portland se uputi prema vratima.

— Gospodine Portland — povikao je revolveraš za njim.

Rančeri se napola okrete. Njegove oči boje čilibara suzile su se u savim uske proreze.

Revolveraš povika:

— Dobro, nemam drugog izbora.

Portland priđe sasvim polako vratima.

— Nemaš drugog izbora? Imaš pravo. Ili ćeš njega odabrati — ili uže.

Revolveraševo lice se zgrči.

— U redu, prihvatam sudbinu. Iz

džepa izvuče malo duvana i izvadi smeđi papirić, pa zavi cigaretu.

— Šta treba da uradim?

Ostim Portland privuče hoklicu.

— To nije teško objasniti. Tip mora da nestane.

Revolveraš klimnu zamišljeno.

— Samo je pitanje, kako.

— Najbolje uz pomoć jednog dobrog, brzog hica!

Kolorado Bil protrlja bradu. On, koji do sada nije znao za nervozu, oseti iznenada kako ga hvata jeza.

— To je lako reći, ali teško učiniti, gazda.

To što ga je nazvao gazdom, rančeru se očigledno dopalo.

— Da, znam da je fatalan momak. Ponešto sam čuo o njemu.

Bil gurnu šešir na potiljak.

— Ponešto? Ja sam o njemu čuo mnogo. Navodno je vanredan strelac.

— Priznajem. Ali strelac je onoliko brz, koliko mu to njegov protivnik dopušta. Sam si vuk i imaš brzu ruku i oštro oko. Ne zna da vrebaš na njega...

— A ako ga moj metak promaši, onda sam gotov.

— Sigurno — odgovori rančer suvo. — Maršal će te odvesti na uže. Uže ti ne gine — ovde ili tamo. Između toga leži tvoja šansa.

Nije bio naročito mudar čovek, revolveraš iz Kolorada. Ljudi u tri države znali su njegovo ime. Zahvaljujući brznoj ruci. Nikada nije ozbiljno pomišljao na to da se suprotstavi opasnom maršalu. Na stranu to, što nije spadao u onu vrstu revolveraša, koji jedva čekaju da se sa svakim velikim koji im stane na put, mere. Iskalkulisao je da protiv čoveka iz Misurija nema veliku šan-

su. Sopstvenim očima je video kako je Vajat Erp u jednom logoru drvo-seča izudarao tri tikvana. Kasnije je video kako su drvoseče na jednom proplanku iznenada počele da pucaju na Vajat Erpa iz zasede. Bil je video kako sva trojica padaju...

Ne, neće biti tako lud da stane na put tom čoveku. Izabraće treći put: pobeći će nekuda prema jugu.

Rančer kao da je čitao njegove misli:

— Da ne bi načinio pogrešne planove za put, pratiću te. I to lično ja i moj prijatelj Fred Lonagan. On je đavolski strelac iz puške i može čoveka da pogodi na sto pedeset jardi, ako mu to ja naredim.

Bil pobledi.

— Ne razumem vas, rančeru. Šta hoćete time da kažete? Ako taj Lonagan ume tako dobro da barata puškom, zašto ne pustite njega da makne maršala sa puta?

— Zato što je i sam maršal opasan strelac puškom. On sigurno znatno bolje puca od Freda. A i zato, što će između ova dva puškometata, jahati Kolorado Bil. Koristićeš jednu dužinu domašaja svog kolta, koja će biti dovoljna da Erpovu vinčesterku učini neškodljivom. Sem toga, taj Fred Lonagan je moj prijatelj, a njega nigde ne čeka uže...

Na revolveraševom licu zaigra smešak.

— Vi ste čudnovato pošten čovek, gospodine Portland. Ali ja imam ipak jedno malo pitanje. Hoću li sam imati maršala i čitavu onu bagru radnika za vratom?

Rančer spusti glavu. Posmatrao je uporno onu kap krvi na svetlom kamenom podu.

— Lupaš glavu bez potrebe, Bil.

Ne smeš da me smatraš žutokljuncem. Dakle, Vajat Erp je razbio moje kauboje. Šestoricu je ona lopuža zatvorila u Santa Fe, a ostali leže na ranču. No, ja sam Ostin Portland. Moji pašnjaci su veliki. Imam još dvanaestoricu ljudi koji su kod goveda, a pored toga još i četvoricu braće Perkins. Ako je potrebno, dovešću još pola tuceta ljudi. Oni će jahati na određenom odstojanju za nama, da bi u slučaju potrebe mogli da odbiju neki veći prepad.

Kolorado Bil klimnu glavom.

— Sve ste lepo zamislili i pripremili. Imam utisak da ste čekali samo na varnicu za vaš eksploziv.

— Tačno, Bil. Ta varnica si ti.

Revolveraš se spusti na hoklicu.

— A šta će biti ako ne pogodim maršala? Ako uspe da umakne?

— Umakne? — Portland se nasmeha grohotom. — Govoriš gluposti, Bil. Dobro znaš da onaj tip neće nikome pokazati leđa.

Za trenutak zavlada tišina, a onda zapita čovek u crnom kožnom odelu.

— Kada ću izaći?

— Doći ću u ponoć po tebe.

— U redu.

Rančer se okrete. Pre nego što je otvorio vrata kancelarije, zastao je i rekao preko ramena.

— Nemoj samo da zaboraviš da će Red Loneyan biti sa mnom. Svoj kolt ćeš dobiti kada se pojavi Vajat Erp.

— Nadam se da neće biti prekasnno.

Teška vrata šerifove kancelarije zalupiše se za Ostinom Portlandom.

Rančer Ostin Portland se kasno popodne vratio na svoj ranč.

Kada je prošao pored Suzan, devojka upita oca:

— Jesi li ga sreo?

Rančer zastade. Odgovorio je, ne okrećući glavu prema njoj:

— Pa, tako nešto.

Onda se uputio u kuću.

Devojka ga snažno uhvati za ruku:

— Da li se nešto dogodilo Džonu?

Strah joj se ogledao u očima.

Portland je mrmlijao nešto sebi u bradu.

— Kada sam ga video, ležao je u glavnoj ulici, pogođen s dva metka, lica zagnjurenog u prašinu.

Govorio je to takvim tonom, kao da je u pitanju neka uzgredna stvar.

Zar je opet zapodeo kavgu?

— Kavgu? On je običan mekušac.

Prvi put u životu se našao licem u lice s pravim strelcem i bio nefer. Izvukao je oružje pre vremena. To je moj sin, Džon Portland. Nosi ime mog oca, a ja ga se stidim. Kao što se, uopšte, stidim svoje dvoje dece. Ti si ista bolešljiva sanjalica, kao i tvoja majka. Ni ona nije bila žena za Zapad.

To uzruja devojku:

— Ti si nepravičan, oče. Majka se ovde ubila radom, a to što Džon nije grmalj kao ti, to mu ne moraš prebacivati. A to, da ti ja već duže vremena smetam, odavno sam primetila. Zbog toga sam nameravala da napustim ranč. Ići ću u Santa Fe u bolnicu. Ipak hoću da ti kažem: ti nisi srećan čovek. Način na koji se ophodiš s ljudima i ne može nikad da ti donese sreću.

Čovek sasvim lagano okrete glavu i upita muklim glasom.

— Kuda nameravaš da odeš?

— U Santa Fe.

— U Santa Fe? Možda bi mogao tom prilikom da izručiš mister Klajdu Hendersonu pozdrave. Samo idi!

Mek Gibons, koji je malo provirio kroz štalska vrata, naglo se povuče unutra.

Rančer otumara u kuću, nasu čašu viskija i ispi je nadušak. Zatim otvori prozor i zaurla:

— Mak!

Kauboj maslinastog lica smesta iziđe pred štalu.

— Mak! Reci Kolinsu da odmah odjaši na majur. Kol, Ed i Teri Darbins treba da se vrate na ranč. Neka Kolins nastavi posle toga dalje na pašnjake i kaže Frenku da sa šestoricom ljudi takođe dođe odmah na ranč.

— Da! — odgovori spremno kauboj i odjuri.

Polu sata kasnije Mak Gibon se vratio iz korala u dvorište ranča. Upravo se uputio u štalu, gde ga je čekalo još dosta posla. U to primeti jahača kako upravo ulazi na kapiju.

Kauboj je ispitivački posmatrao jahača, visokog, plećatog čoveka u tamnom odelu i sivoj košulji. Šešir širokog oboda bio mu je duboko namaknut na čelo. Nisko, na levoj strani bedara, nosio je izuzetno veliki, teški „Bantlajn” a na desnoj kolt 45. Kosa mu je bila izrazito crna, lice preplanulo, a oči plave kao jezerska voda.

Mak Gibon je dugo radio u štali i poznavao konje. Odmah je ocenio da je kulaš, koga je stranac jahao, plemenita životinja — čistokrvna.

Neznamac kliznu iz sedla i stade ispred kauboja. Dotakao je obod šešira i upitao?

— Da li je rančer kod kuće?

— Zbog čega ga tražite? — upitao je Mak.

— To bih rančeru hteo lično da kažem.

— Tražite li možda posao?

— Možda.

Gibon je ispitivački odmeravao stranca. Bez sumnje je to bio tvrd, žilav momak. Izgledao je kao kauboj, ali čovek uvek može da se prevari. U tom trenutku mislio je da je ranču potreban svaki iole sposoban čovek. U kaubojskoj zgradi džonjala su osmorica, koja se neće moći skoro da prihvate posla.

— Umete li oko goveda?

— Mislim da umem.

— A da rukujete lasom?

Stranac se osvrte i skide jednim izuzetno spretnim pokretom kožni laso sa sedla i zagleda se prema koralu.

— Pokažite mi konja koga hoćete da uhvatim.

Na Gibonovim usnama je zaigrao lukav osmeh.

— U redu, mister. To je prava reč. Pritom je upro prstom na blistavo crnog pastuva, koji je stajao u uglu posebno ograđenog dela korala. Onoga tmo! Njega mi uhvatite!

Stranac samo baci pogled na životinju, zatim odmeri kauboja. Gibon je bio uveren da je video podrugljiv osmeh u njegovim očima. No, mislio je Mak Gibon, mister Blek, crni mustang, već će mu odagnati taj razmetljiv osmeh.

U to je stranac već prekoračio prečku korala i uskočio unutra.

Mak ga upozori:

— Hej, čoveče, ne tako žustro! Konj je prilično nervozan.

— Jeste, vidim već. Divlji konji

su uvek takvi kada im se čovek približi.

Zatim nastavi da ide prema konju, koji podiže uši.

Stranac je držao zamku lasa u levoj ruci. Mak je tek sada primetio da je stranac levoruk.

— Hej, mister — ponovo je upozorio Mak. — Vratite se! Verujem vam na reč da umete da rukujete lasom. Vratite se, konj je opasan.

Stranac se okrete i podiže obrve.

— Hej, pa ja sam mislio da želite da vam uhvatim tog konja.

— Ne, nije potrebno. Mi smo srećni što je našem gazdi uspeo da tog crnog đavola smesti iza ograde. Vratite se.

Stranac nije odustao. Lasa se za teže mustangu oko vrata. Životinja je besno trzala glavu, jurila, propinjala se, tukla na sve strane. Najzad, kada se umorio, mustang se svom snagom zaletе u ogradu, pa osta tu da stoji, dok mu je svaki mišić poigravao.

Čovek počе polako da ide prema životinji, priđe joj, i, na užasavanje Maka Gibona, potapša ga po vratu. Skinuo je laso i pošao prema drugoj strani korala, smeškajući se.

Mak je zabacio šešir na teme i brisao očnojeno čelo.

— Jel' odgovara? — upita stranac.

— Da — promuca Mak i okrete se bojažljivo oko sebe. — Ako još umete da pucate, onda ste pravi čovek za nas! ?

— Da pucam?

— Da.

Stranac pogleda dugačku letvu, koja se nalazila na trideset jardi odstojanja, između štale i ambara.

— Je li vam ono drvo potrebno?

— Ne, nije više. Tu zimi visi lamp, kada noću imamo posla.

Kako se teški revolver našao u strančevoj levoj ruci, Maku uopšte nije bilo jasno. U svakom slučaju odjeknuo je pucanj i letva postade za pedalj kraća.

Mak se cerio.

— Nebesa, kakav pogodak! Uspeva li vam to češće?

Teški revolver se opet oglasi. Četiri puta, jedno za drugim. Svaki hitac je odneo po pedalj letve.

Čovek mirno napuni revolver i vrati ga u opasač, dok je Mak trčao preko dvorišta, pokupio komade letve i zadivljeno ih posmatrao.

U to se vrata na rančerskoj kući širom otvoriše.

— Mak!

Kauboj se trže.

— Da, gazda!

— Ko je to?

Mak priđe držeći iverke u ruci.

— To, to je čovek koji traži posao.

Portland upita oštro:

— Kako se zovete?

— Džoni Skot — odgovori stranac.

— Hodite ovamo!

Stranac zastade trenutak kraj svog konja i vrati laso na sedlo. Onda se lagano uputi prema verandi. Svojim plavim očima posmatrao je ispitiivački rančera:

— Ja sam Ostin Portland. U načeću sam vraški protiv puškaranja u mom dvorištu, ali ovo se isplatilo. Ta glupa letva mi već odavno smeta. A i ono sa crnim mustangom, to sam takođe posmatrao. Izgleda da ste vi spretan čovek. Čak možda suviše dobar za pašnjak.

— Zar se može biti suviše dobar za pašnjak, gazda?

— Ne, Džoni Skot, u pravu ste. Reći ću vam nešto. Meni je potreban novi nadzornik. Je li tačno, Mak?

Kauboj potvrdi.

— Da, gazda.

— Devedeset dolara mesečno!

— U redu! — uzvratil stranac.

Portland podiže desnu ruku.

— Preko je kaubojska kuća. Mak će vam pokazati postelju. Hajde, Mak, odvedi Skotovog konja u korral.

— Da, promrmlja Mak, koji je upravo bio ljut što je ovaj čovek stekao dobre pozicije još u samom startu.

— Onda dođite preko u moju kuću. Nadzornik jede s nama.

Skot potvrdno klimnu glavom.

U to Suzana izađe i stade kraj oca.

— Ovo je Suzana, moja kći. S njom nećete imati nevolja. Ona ide u Santa Fe u bolnicu.

Devojka pocrvene kao ruža i naglo se vrati u kuću.

Novi nadzornik lagano pođe prema kaubojskoj kući. Skinuo je šešir i okačio ga na kuku. Otkopčao je kaput, a onda ga opet brzo zakopčao. Srećom, Mak Gibon nije video srebrnu zvezdu na strančevim grudima. Pokazao mu je krevet i orman, a onda otišao u štalu.

Novi nadzornik nije bio niko drugi do Vajat Erp. Ideju da se pod tuđim imenom uvuče na ranč i zatraži posao, dao mu je sam Mak Gibon.

Maršal se uputio ovamo da razgovara sa rančerom. Onda je iznenada odlučio na lažno predstavljanje, pošto ga Gibon nije poznao. Možda će tako uspeti mnogo više stvari da sazna i otkrije. Postojala je doduše

jedna slaba tačka: ako ga bilo ko na ranču prepozna — biće gužve. To je čoveku iz Misurija bilo kristalno jasno. Ali, bio je spreman da rizikuje.

Nije mogao ni da nasluti šta ga još čeka.

*

Ostin Portland je bogato ugostio novog nadzornika. Teksašanin je trebalo da vidi da se doista nalazi na velikom ranču, da je Portland bio pravi kralj svog kraljevstva, čovek koji je posedovao moć, čovek od koga su ljudi strepeli.

Da je razmetljivi i surovi Portland mogao da sanja ko je čovek koji sedi preko puta njega za stolom, sigurno mu veliki, sočni biftek, koji je halapljivo jeo, ne bi tako prijao. Posle večere je tamnoputa kuvarica unela kafu i flašu viskija sa dve čaše.

Portland se samozadovoljno zavalio u stolicu.

— Bićete zadivljeni, kada budete videli moja goveda, Skot.

To, izgleda, nije ostavilo nikakav utisak na novodošavšeg. Mirno je žvakao, ne dižući pogled.

Rančer je navikao da sve što kaže, ljudi slušaju sa velikom pažnjom i divljenjem, pa ga je Teksašaninova ravnodušnost nervirala. Zbog toga nastavi:

— Verovatno do sada niste videli toliki ranč?

Vajat promrmlja preko zalogaja:

— Ne znam. Na Hil ranču, dole u Panhandlu, imali smo trideset hiljada goveda...

Portland lako poblede. Kakva imponozantna brojka — trideset hiljada

goveda! Rančer je znao da u Teksasu ima čak i većih imanja sa više goveda. Ovde ih nije bilo, jer pašnjaci nisu davali toliko hrane. Zemlja je bila kamenita i neravna.

Portlandovo imanje je za ovaj kraj bilo ogromno, sigurno najveće u krugu od sto milja. Sedamnaest hiljada goveda paslo je na njegovom pašnjaku — džinovsko stado u ovom severnom delu Novog Meksika. To je ovaj momak morao da zna. To jest, ako nije upravo stigao iz Teksasa. U svakom slučaju, bio je izvanredan kauboj, što je rančeru bilo najvažnije. Čovek koji tako vešto baca laso, koji tako hladnokrvno stoji u uzanom koralu kraj opasnog mustanga i koji sa trideset jardi letvu pretvara u iverke, mora biti prvoklasan čovek.

Da ga cela stvar sa gradnjom železnice nije toliko okupirala, rančer bi sigurno bio mnogo podozriviji. Čak i za teksaškog kauboja, tako vešto bacanje lasa i tako precizni hici, izazvali bi sumnju. Tako ne puca ni jedan kauboj, pa čak ni onaj koji dolazi iz Panhandla, čuvenog po izvanrednim strelcima. Isto tako, Ostin Portland bi primetio da njegov novi radnih ne govori razvučeno, što je tipično za Teksasanine. Ostin Portland je, međutim, u ovom trenutku samo deo svoje pažnje poklonio strancu. Misli su mu bile zaokupljene opasnim maršalom Erpom, koji mu je gore u brdima presecao zlatnu žilu, poštansku liniju — bdijući nad izgradnjom železnice.

Račundžija, Ostin Portland je uveliko kovao u glavi planove u kojima je posebno mesto imao ovaj hladnokrvni i brzi Teksasaniin.

Novi nadzornik je dobio cigaru, viski pa i kafu. Pridigao se, dotaknuo obod šešira i rekao:

— Obići ću malo svog konja, gazda. Posle toga mi recite šta planirate za sutra. Obišao bih sa Makom pašnjake.

Vrata za visokim nadzornikom se zatvoriše.

Rančer je gledao kroz prozor u dvorište, prateći pogledom svog novog nadzornika. Portland se obrati svojoj ćerci, koja je sedela u jednom uglu i nemo gledala u pod.

— Šta kažeš na ovo? Kakav momak? Da je Džon postao takav čovek, ne bih žalio svoju levu ruku. Koješta, obe ruke. Ali on je postao mekušac i danguba. Neki prolaznik — revolveraš ga je udesio. Sada leži kod starog Džilberta sa dve rupe u telu.

Tiho jecanje nesrećne devojke ispunilo sobu.

— Prestani da sliniš. Možda bi za njega bilo bolje da nikad ne ustane. On nije čovek za ovaj ranč, a najmanje da bude moj naslednik. Neću mirno sklopiti oči, ako budem morao sve ovo ovde njemu da preдам...

Suzana je zagnjurila lice u šake.

— Onaj tamo — pri tom Portland pokaza rukom prema dvorištu, gde su upravo tri brata Perkins zaustavila visokog Teksasaniina — onaj tamo bi bio čovek kome bih sa zadovoljstvom prepustio ovaj ranč, da se zove Džon Portland. Ali on se zove Džoni Skot i običan je gonič krava iz Panhandla. On nema oca koji ima ogroman ranč. Kauboj je i ostaće to svog celog života.

Portland ustade i pođe lagano prema prozoru.

— Moraću da radim još dvadeset godina da bih sačekao da, eventualno, nesposobni Džon ili sanjalica Suzana, dadu svome ocu boljeg naslednika...

Rančer zastade u pola rečenice, nabra obrve i upravi pogled prema dvorištu.

Čim je kročio u dvorište, Vajat Erp je primetio tri jahača koji su upravo ulazili na kapiju. Razgovarali su kratko sa Makom, a onda se zaustavili ispred Vajata. Maršal ih kratko, ispitivački odmeri. Bila su to lica ljudi koji su sasvim odgovarali divljem rančeru, Ostinu Portlandu. Kol, Ed i Teri Perkins potsećali su na ptice grabljivice. Toliko su ličili jedan na drugoga da ih je bilo teško razlikovati.

Kol kliznu s konja i isceri se pri-došlici — Mak ga je već obavestio o svemu — naglo se skupi, natrčao na njega isturene glave i obori ga na zemlju. Vajat se odmah podiže, otrese prašinu i pogleda kauboja. Ovaj se smejao.

— Tako pozdravljamo svakog novog čoveka. Valjda nemaš ništa protiv? To je naš stil.

Vajat pogleda Eda Parkinsa, koji je kao i njegov brat Teri, još uvek bio u sedlu. Zatim snažno ivicom dlana, kao sečivom udari Kola za vrat i obori ga s nogu. Ed, koji je upravo istrkao nož iz opasača, oseti kako ga nešto snažno vuče za levu nogu. Nije uspeo da se održi u sedlu. Teri divlje nasrnu na Teksašanina, ali ga novi nadzornik spremno dočeka. Razjareni kauboj je prosto naleteo na njegovu desnu pesnicu.

Ed je čvrsto stajao na nogama i još uvek držao nož u ruci.

— Šta to treba da znači, prokleta kopile?

Vajat je prekrstio ruke na grudi.

— Ništa naročito. Tako pozdravljamo nove poznanike. Nemate, valjda, ništa protiv? To je moj stil.

Kol je još uvek sedeo na zemlji i besno gledao Teksašanina. Ed pro-sikta:

— Nemaš sreće, kauboju. Takve pozdrave dele samo braća Perkins.

Uvukao je glavu u ramena i poju-ririo prema Vajatu, držeći nož u ispruženoj ruci. Snažan udarac nogom odbacio ga je unazad. Kada je Kol ponovo kao opruga skočio na noge, bacio je nož, koji je visoko proleteo iznad Teksašaninove glave. Snažan udarac pesnicom, ponovo ga je vratio u prašinu.

Teri je okončao sukob.

— Dobro — rekao je i pogledao svoju braću. — Ubedio me je. Nisam baš raspoložen da mi sve kosti polomi.

Vajat se osmehnu i uputi prema štali.

Rančer, koji je sa prozora posmatrao scenu, zadovoljno protirja bra-du. U očima mu se pojavio lukav izraz. Dobro, sada zna da je taj Džoni Skot zlatna ribica. Pravi čovek koji će se suprotstaviti Vajat Erpu. Ta tvrdoća, ležernost i hladnokrvnost, osobine su koje treba da ima nadzornik Portland ranča.

Odlučio je da ne izvuče Bila Korada iz zatvora. Neka ga sudija pošalje na vešala. Našao je boljeg čoveka.

Taj visoki, plećati će predvoditi momke u borbu protiv radnika i njihovog, zvezdom okićenog, čuvara!

Ne mnogo kasnije, Ostin Portland će se pitati gde su mu bile oči.

Sve ono što je bilo karakteristično, osobeno i već legendarno: konj, tamno odelo, levorukost, ogroman revolver, sve je to sada *prosto bolo oči*.

Ali, u ovom trenutku Portland sve to nije video. Video je samo čoveka koji je došao kao poručen i u koga je sada rančer polagao sve nade da osujeti izgradnju železnice.

*

U rano jutro, sledećeg dana, deset jahača stajalo je u dvorištu, kada se Ostin Portland pojavio na vratima. U istom trenutku je i Teksašanin izašao iz kaubojske kuće.

Rančer prihvati uzde konja koga mu je Gibon doveo i pogleda kauboje. Onda se obrati nadzorniku:

— Skot, vi jašite napred.

Vajat se popeo u sedlo. Lagano je projahao kroz kapiju. Ispod oka je posmatrao blede lice devojke, koja je stajala na verandi. Portland mu nije gotovo ništa rekao o planiranoj borbi. Za vreme puta poterao je svog konja uz Teksašaninovog. Tek oko podne je odlučio da nešto malo kaže.

— Priću vam o ljudima koji hoće da unište moju poštansku liniju.

Vajat klimnu glavom.

— Mesto kojih vi hoćete da gradite železnicu? To nije tako loša ideja — primeti nadzornik.

Portland nabra obrve.

— Ne, to ne mogu. Moram da sprečim izgradnju.

— Mogu da pretpostavim da druga strana nije s tim saglasna.

— Svakako nije — uzvрати rančer žustro.

— Kako zamišljate da svoju borbu protiv radnika predstavite šerifu? — upita novi nadzornik posle izvesnog vremena.

Reč „šerif“ delovala je na rančera kao usijano gvožđe. Da nije ovaj momak suviše velik poštovalac zakona?

Vajat prekide Portlandova razmišljanja.

— Znači, biće borbe? — upitao je ravnodušno.

— Sigurno. I neće biti prva. Saznao sam da su moji ljudi imali sukob juče sa radnicima. Osam kaubojja je pri tom teže ranjeno, a šest se de u Santa Fe u zatvoru.

Portland je odlučio da strancu otkrije bar toliko, koliko je neophodno, kako bi ovaj znao na čemu je. Najzad, postojala je opasnost da u toku puta neko drugi otkrije Teksašaninu istinu, pa da mu on posle prebacuje što nije imao poverenja u njega.

Preko noći se promenio rančer Ostin Portland. Do sada je znao samo za grubo rešavanje stvari. Ali u pojavi, u čitavom biću novog nadzornika bilo je nečeg što ga je sprečavalo da i u odnosu na njega bude takav. Stalno mu je u glavi bila misao: zašto ne bih magarića koji treba da me nosi, malo i tetošio?

A ovaj Džoni Skot je upravo bio taj magarić. Bar tako je Portland mislio.

Sve što su dalje odmicali, sve je više stvari otkrivao. Konačno je

Teksašanin znao prilično mnogo o tome kako Portland zamišlja napad na kamp radnika.

Mek Gibon, koji je jahao iza rančera, nije mogao da shvati šta se to desilo s gazdom. Koliko se trudio, on koji je samo mamljajući, sikćući i uz udarce, izdavao naredjenja! Sada je govorio biranim rečima nadzorniku, trudeći se da mu objasni što bolje celu situaciju i da je, što je najvažnije, predstavi u što boljem svetlu po sebe.

Portland naredi odmor. Nije, međutim, seo na čebe, niti je uzeo hranu iz bisaga. Nemirno je tumarao tamo — amo, dok se najzad nije obratio nadzorniku.

— Skot!

Teksašanin ga pogleda prilično ravnodušno i stavi ruke na leđa.

— Slušajte, Skot — počeo je Portland.

Vajat je primetio da rančeru podrhtavaju ruke.

— Skot, ja sam vam ispričao celu stvar. Možda sam u zabludi, što se vas tiče.

Maršal oseti neku mučninu.

— ... Možda vi i niste tako dobri, kakvim vas ja smatram. Sve to dolazi otuda, što je moj nadzornik u zatvoru, što je mojih osam momaka ranjeno i s time, što mu gromova, izgradnja železnice hoće da skrene vođu s moje vodenice. Vidite Skot, ovakav veliki ranč, kakav je moj, već odavno ne donosi onoliko koliko se pretpostavlja. Prošlih godina nas je nekoliko puta pogodio dug, sušan period, čime su gotovo sve moje rezerve iscrpljene. Razumete li, šta hoću da vam objasnim? Zavisim od poštanske linije. Potrebna mi je. Ako Henderson izgradi želez-

nicu, sa poštanskom linijom je gotovo.

Vajat klimnu glavom.

— Da, nije isključeno.

— Sigurno je tako, Teks!

— Da, jasno mi je!

— Zbog toga moram po svaku cenu, ne birajući sredstva, sprečiti izgradnju železnice.

Teksašanin promrmlja:

— Svuda se grade železnice, gazda. U Dodžu čak hoće da postave jednu do Vičite. Sa severa vodi železnica kroz čitav Kolorado. I ovde će jednog dana biti izgrađena. Da li će je Kilajd Henderson ili neko drugi podizati, svejedno je.

— Tačno! — uzviknu rančer uzbuđeno. — Zbog toga sam i došao na pomisao da ja gradim železnicu. Ja ću postaviti prugu do Santa Fe! Ja, Ostin Portland!

Teksašanin ponovo klimnu glavom:

— Možda bi se mogle da izbegnu mnoge nevolje, ako bi ste se sporazumeli sa bankarom. Uortačili!

— Sporazumeo? — procedi rančer. — Kako to mislite?

Nadzornik mirno podiže glavu i odgovori nemarno:

— Vi da gradite jednu polovinu, a on drugu.

— Ha! Nisam valjda lud! Tada bih i zaradu morao s njim da delim.

— To sigurno. Kao kod kopača zlata, ili u pokeru, na primer.

Portland isturi bradu.

— Ne, Skot! To nikad ne bih učinio. Nikad! — Videvši Teksašaninove nabrane obrve nastavio je: — Henderson ima dozvolu od vlade. On nikada ne bi prihvatio ortakluk.

Bio bi lud da na tako nešto pristane!

Nadzornik sleže ramenima. Pogled mu je klizio preko brdovitog tla.

— Možda bi vam vlada poverila izgradnju jednog dela pruge, jer gubite uvođenjem železnice svoju poštansku liniju.

— Ne! — urlao je Portland, ne uspevši da se savlada. — Henderson ima sve adute u rukama, ali ne i moju glavu. Ja ću graditi železnicu za Santa Fe i niko drugi!

— U redu — promrsi novi nadzornik, zagledan u svoje prašnjave čizme.

Sada Portland nije imao više hrabrosti da čudnom Teksašaninu kaže istinu, da mu objasni najžešću tačku u planu: da baš Vajat Erp i niko drugi štiti izgradnju pruge. Bio je ubeđen, sada još više, da će ovaj žilavi momak odustati.

A morao je da mu kaže.

Prilika mu se ukazala posle večere, kada su se našli visoko u planinama. Odveo je nadzornika dalje od vatre i počeo da govori gestikulirajući:

— Imam poverenja u vas, Skot. Vi ste jedini čovek među mojim ljudima, koji nešto vredi.

— Divni izgledi, kad pomislim na borbu koja nam predstoji s radnicima.

— Skot, neće baš lako biti.

— Svakako neće. I ona strana puca usijanim olovom.

— Nije samo to. Henderson je lišac. Već sam vam rekao... on. Bilo mu je teško da iskaže misao do kraja.

Nadzornik pogleda krajičkom oka svog gazdu.

— Slušajte, mister Portland. Zašto čekamo unaokolo? Ja bih rado pošao da spavam. Ne volim baš mnogo čekanje.

Portland se trže. Jedan od njegovih žestokih odgovora već mu je bio na vrh jezika, ali se trgao.

— Skot, ima nešto što vam nisam kazao. Henderson je najmio čoveka da čuva radnike i nadgleda izgradnju pruge.

Vajat se zagleda u logorsku vatru, koja je nedaleko svetlucala.

— Dobra ideja. Niko mu ne može to zameriti.

Najzad se rančer odlučio.

— Taj čovek se zove — Vajat Erp.

Tobožnji Teksašanin klimnu glavom.

— Da. I onda...

Portland se ukoči. Hej! Da li je moguće da ovaj momak nikada nije čuo za poznatog maršala? To i ne bi bilo tako loše.

— Zar još niste čuli za to ime — Vajat Erp?

— Čuo sam, svakako.

Portlandu zastade dah. Zar ovom kauboju to veliko ime ne znači ništa? Zar mu je bilo svejedno protiv koga će se boriti?

Ništa bolje nije moglo da odgovara Ostinu Portlandu od činjenica da je ovaj čovek tako ravnodušan i da ne strahuje od Vajat Erpa.

Skot primeti mirno:

— On je čovek sa veoma brzim rukom.

— Veoma brzim — potvrdi Portland.

Teksašanin ništa ne odgovori, nego se lagano uputi prema vatri.

Postojao je još jedan čovek koji se u ovom trenutku bavio mislima da sredi račune sa rančerom-razbojnikom, Ostinom Portlandom: zatvorenik u ćeliji u Ratonu.

Kolorado Bil je odlučio da ne sačeka ponoć. Ne, on neće da se bori protiv Vajat Erpa. Neće dozvoliti da postane meta zbog tog ćelavog stočara.

Morao je da pokuša da pobegne.

— Hej, šerife! — doviknuo je.

Mali Džek Vuli priđe bliže ćeliji. Nosio je zvezdu zahvaljujući Ostinu Portlandu. Bio je čovek, koji je izvršavao sva Portlandova naređenja.

— Šta hoćete vi? — upitao je nesigurnim glasom.

— Slušajte, šerife — počeo je revolveraš tajanstvenim glasom. — Znam da moram umreti. Zbog toga hoću da vam odam jednu tajnu. Zašto da je ponesem u grob? Zbog čega da neki ubogi đavo nema od nje koristi.

Šerif je čuo samo reč — korist. Zараđивao je šezdeset dolara mesečno. A mogao je mnogo da popije.

— Šta je po sredi?

— Hodite ovamo, šerife! Ne mogu da govorim glasno. To je velika tajna, koju mogu da odam samo jednom čoveku.

Čuvar zakona nagnu glavu u stranu i pogleda podozrivo zatvorenika.

— Zašto baš meni?

— Jer ste jedini čovek s kojim još imam prilike da govorim. Dakle, slušajte! Ja sam pre nekoliko meseci, gore iza granice u Park Rendžu... pri tom revolveraš stavi zaverenički prst na usta i dade znak šerifu da priđe bliže.

Ovaj ostade gde je bio.

Na to Kolorado Bil reče žustro:

— Dobro, onda ću to odneti u grob. U ostalom, baš mi je svejedno da li će se neko dokopati zlata ili neće!

Reč „zlato“ imala je upravo magičnu moć na ovog gramzivog čoveka, uprkos zvezdi koju je nosio. Isturio je bradu i oblizao usne.

Pre mnogo godina je Džek Vuli, tada dvadesetpetogodišnjak iz Sent Luisa otišao u Kaliforniju na poznata i ozloglašena zlatna polja. Sudbina nije bila škrta prema ovom mladiću punom nada. Vuli je našao šljunak pun zlatnih grumenova i za nepunih mesec dana sve spljiskao u obližnjim gradovima Milfordu i Honi Lejku. Tokom mnogih dana, meseci i godina, koji su od tada prošli, imao je dosta vremena da se kaje zbog sopstvene lakomislenosti.

Sada je opet, posle trideset pet godina, ponovo čuo uzbuđujuću reč — zlato!

Zlato i ovaj u tamnu kožu odeveni revolveraš. „To baš ne ide jedno s drugim“, razmišljao je Vuli. Da je ovaj prokleti lupež imao zlato, sigurno bi ga i prigrabio. No, revolveraš je uspeo brzo da odagna Vulu takve misli.

— Slušajte, šerife. Uputio sam se dole u Teksas da potražim lep komad zemlje za ranč. Sami znate da je više nego opasno juriti naokolo i tako daleko sa džakom zlata...

Stari šerif je gutao pljuvačku. Jabučica mu je poigravala. Džak zlata! Nebesa! To bi bio lep zalogaj. Sada, pod stare dane, izgradio bi farmu. Negde blizu Santa Fe, gde zemlja nije tako brdovita. Svake večeri bi na dobrom konju mogao da ujaše u glavnu ulicu i zastane pred

nekim od mnogobrojnih saluna. Mogao bi da ide kroz lokal uzdignute glave, kao pravi veleposednik. Mogao bi tada da pije koliko mu je volja. Kakva divna pomisao!

Ponovo je gutao pljuvačku. Gospode, kakav bi to bio život. Zašto bi ovaj čovek lagao? Portland će ga, u svakom slučaju, odvesti na vešala. Kome je rančer radio o glavi, taj nikada nije uspeo da stane na zelenu granu. Način, na koji je to sprovodio, menjao se, ali je ishod uvek bio isti.

Džek Vuli ga je prozreo: velikog, moćnog Ostina Portlanda, čoveka koji je svakom morao da pokaže koliko je veliki, moćan. Vuli ga je mrzeo. Kao što mali, zavistan čovek mrzi gospodara, velikog čoveka! Zar ovo, što mu se sada pruža, nije šansa? Sigurno! Šerif je čvrsto odlučio da je iskoristi.

Ponovo ga je obuzelo — zlato. Imaće zlata! Čovek je pomenuo pun džak. Da li je mislio na mali džak — ili možda veliki, poštanski?

Glupost! Za veliki poštanski džak zlata mogao bi da kupi pola Santa Fe. A šta bi s pola grada?

Kolorado Bil je napravio anđeosko lice.

— Dodite bliže, šerife. Može neko da čuje s prozora, pa da vam kasnije zagorčava život. Osim nas dvojice, niko ništa ne zna.

— Osim nas dvojice? — upita šerif, osećajući kako mu glas podrhtava. — Šta ja to znam?

— Saznaćete. Za mene cela stvar više nema važnosti. Znam da će me Ostin Portland poslati na vešala. Sam mi je to rekao!

Sitnim, brzim koracima približavao se stari Vuli rešetkama,

Kolorado Bil zavuče ruku u džep.

— Pazite dobro, ovde je plan.

Stari je zavukao glavu među rešetke. U očima mu se ogledala pohlepa.

Revolveraš izvuče ruku iz džepa i munjevitim, snažnim udarcem pesnice udari šerifa po glavi. Stari se sručio odmah. Kolorado Bil se sagnuo i privukao telo onesvešćenog šerifa bliže vratima. Grčevito mu je pretražio džepove. Onda procedi kroz zube psovku. Sav trud je bio uzaludan, jer šerif nije imao kod sebe ključeve.

Naglim pokretom Bil mu izvuče revolver iz ruke. Bila je to prastara škljocara. Džek Vuli nije ni pomišljao da od svoje plate kupuje novi košt.

Bil uze oružje, znalački ga ispita, pa onda munu drškom šerifa u rebra. Nije se osvestio. Na to bandit uze šafolj vode iz ćelije i sruči Vuli na glavu. Šerif je došao svesti.

Bil ga surovo povuče uz rešetke:

— Tako, burazeru! U mojim rukama vidiš revolver — i to tvoj! Idi sada u kancelariju i donesi ključeve.

Šerif ga je gledao staklasto. Najzad promrsi:

— Davola ću doneti...

— Učinićeš to, prijatelju, jer ćeš umesto zlata, dobiti usijano olovo. Vidim celu prostoriju. Samo jedan sumnjiv pokret i gotov si.

Vuli podiže pogled i zagleda se u ledene, sive oči revolveraša.

— Vi ste đubre! — promrmľjao je šerif.

Bil ga grubo munu. Čuvar zakona tresnu svom težinom o kameni pod.

— Napred, ustaj! — naredio je Bil.

Stenjući, starac ustade.

— Napred! Miči se, deda, inače pucam!

Teturajući se, šerif Vuli odgega u kancelariju.

— Brzo! Ako bude suviše trajalo, ruka će početi da mi drhti.

Džek Vuli nije bio čovek koji bi se u skoku zaklonio iza pisaćeg stola ili otkotrljao na pod da bi se izmakao s mete. Osim toga, video je ovog čoveka na ulici kako puca. Banditova brzina načinila je na nje ga veliki utisak, pa se nije usudio da za vreme puškaranja izađe na ulicu. Tek ga je Portlandov poziv izvukao napolje.

Sada je išao levom stranom, otvorio vrata ormana i čuo preteći banditov glas:

— Šta vadiš to iz ormana?

— Ključevi vise unutra — odgovori Vuli.

— Dobro. Ako ti padne na pamet da izvučeš pištolj onda ne zaboravi da je moj već otkočen i da sasvim sigurno pucam brže i bolje od tebe. Ne čini ludorije, stari, donesi ključeve. Neću ti ništa!

Šerif donese veliki svežanj ključeva.

— Tiho! — siktao je bandit, kome je zveckanje išlo na živce.

Vuli otključa ćeliju. Tek što je kročio u hodnik, Bil odmah udari snažnim aperkatom starog šerifa. Džek Vuli je ležao na podu opružen i bez svesti.

Kolorado Bil uze svoj opasač sa eksera, pa se prišunja vratima koja su vodila u dvorište. Odškrinuo ih je oprezno i osluškivao.

Sve je bilo tiho.

Prešao je preko dvorišta i u štali našao svog konja. Bacio je sedlo i poveo konja kroz sokače. Zatim uzjaha i pohita kroz noć.

Bil Mek Lin je znao kuda treba da jaši. Hteo je da iskoristi šansu koju mu je rančer dao. Otići će Vajatu Erpu! Ne da ga ubije, nego da ga upozori. Samo tako je imao šansu da izmakne šaka sudiji. Ako sada pobegne, Portland će poslati za njim poternicu, koja će ga sigurno bar jednu deceniju pratiti u najmanje tri države.

Zbog toga se uputio prema jugu.

*

Vajat Erp nije imao više volje da nastavi ovu glupu komediju. Sa rančerom i Fredom Loneganom bi sigurno brzo izašao na kraj. Ali za njima je jahalo još nekoliko surovih momaka, koje nije smeo da potcenjuje.

Usput je čovek iz Misurija tražio priliku da otvori karte. Čak kada bi to učinio blizu radilišta, Bosvel sa svojim ljudima teško da bi izašao na kraj sa takvim divljacima. Možda bi mogao da se prišunja logoru i da opomene inženjera. Čemu bi to koristilo?

Portland će, u svakom slučaju, napasti, a onda — tuk na luk. Radnici nisu bili, na žalost, neki naročito vešti borci. To je Vajat znao.

Dogodile su se dve stvari koje su maršala dovele u veliku opasnost.

Portland je bio promenio odluku. Rešio je ipak da logor napadne noću. Čovek iz Teksasa mu je svojom ležernošću i samouverenošću vratio samopouzdanje i volju.

Portland je naredio brži tempo.

Kada se mrak spustio, nije se zaustavio. Samo je naredio kratko:

— Jašimo dalje!

Vajat ga pogleda.

— Šta ste naumili?

— To već znate! Hoću da napadnem logor.

— Zna li gde se radnici nalaze?

— Uskoro ću saznati. Ti lupeži nisu ni Indijanci, ni zapadnjaci. Oni će — kao i do sada — zapaliti veliku vatru. Konačno, noć je hladna, a ti psi smatraju da vatra može da odagna hladnoću oko njih.

Posle dugog, napornog putovanja, Vajat je prvi, oko dva sata noću, ugledao na nebu odblesak slabe svetlosti. Bivala je sve veća, a onda su se obrisi planinskih vrhova sve jasnije ocrtavali.

Portland zaustavi kolonu.

— Tamo preko — reče tiho — tamo su se ulogorili.

Maršalu je bilo jasno da je krajnje vreme da stupi u dejstvo. Bio je prinuđen da sve stavi na jednu kartu.

Lagano je kliznuo iz sedla i izvuкао cigaru iz džepa.

— Šta je sad? — promamlja rančer.

— Hteo sam da popušim cigaru. To uvek činim u ovo vreme, mislim kad ne spavam.

— Davolska navika, kauboju! Ako momci vide svetlost biće upozoreni!

— Neće je videti. Vajat čuću i zapali cigaretu iza zaklona koji je napravio šeširom.

Kada se uspravio rekao je odlučno:

— Sada ću da krenem.

— Kuda? — upita Portland zapajeno.

— Do radilišta?

— Jeste li poludeli?

— Zašto?

Rančer je hvatao vazduh. Bio je besan.

— Slušajte vi, Skot! Vi imate čudan, oštar način. Ali nemojte uobrazavati da ću zbog vas uleteti u vatru. Zatim podiže ruku i pokaza prema dalekom svetlu. Tamo preko stoji Vajat Erp!

— Ko zna! — reče nadzornik dvosmisleno.

Rančer škripnu zubima. Mislio je da bi možda bilo bolje da je poveo Kolorado Billa. Taj ni izdaleka nije bio tako sumanut kao ovaj gonič krava.

— Hajdemo, gazda. Prišunjaćemo se logoru i motriti na njega, kako bismo utvrdili sve što nam je potrebno za napad. Možemo tom prilikom i onesposobiti stražare.

Ostin Portland nije bio plašljiv čovek. Ali do danas nije imao potrebe da se kao Indijanac šunja da bi osmatrao neprijatelja. Ne, na to ga ovaj tvrdoglavi Teksašanin neće nagovoriti.

Naprotiv! Rančer je imao sasvim drugačiji plan.

— Mi ćemo opkoliti logor, i to dovoljno daleko, tako da se i stražarna u našem obruču.

— To je prilično opasno — prijeti nadzornik poluglasno.

— Ni malo opasnije od vašeg predloga. Moji ljudi imaju svi oružje i mogu lako da uguše odbrambenu vatru radnika.

— Lako? — upita Vajat Erp.

— U svakom slučaju biće lakše, nego se prišunjati tom maršalu. To je sigurno.

— Po vašem mišljenju.

— Da — odgovori rančer oštro.

— Po mom mišljenju, a ono se ovde poštuje. Napred, ljudi.

Čovek iz Misurija je lupao glavu, tražeći izlaz iz ove glupe situacije. Nije smeo da gubi vreme.

Tada mu pade u oči jedan kameniti spust. Uspelo mu je da tamo skloni svog konja.

Kauboji su okružili gazdu.

Portlandov nametljiv glas dopirao je do maršalovih ušiju. Rančer je davao instrukcije svojim ljudima.

— Mister Portland!

Rančer potera konja prema tobožnjem nadzorniku.

— Šta hoćete?

— To sam upravo hteo ja vas da pitam.

— Već sam vam rekao. Napašćemo logor. Ljudi su već upućeni u plan. Vaš je zadatak da pazite na čoveka iz Misurija.

— Šta smerate s njim? — upita Vajat tiho.

— Treba ga odmah ustreliti.

Nadzornik huknu.

— Glupa stvar.

— Zašto? Da vas nije iznenada uhvatio strah?

— Ne, ali znate li vi šta uopšte znači ubiti maršala?

— Ko govori o ubistvu? Ja branim svoj opstanak. Tu su sva sredstva dozvoljena.

— Znam. Zbog toga šaljete svoje sopstvene ljude u vatru.

— Vi ste prokleta uporni, Skot. Prevario sam se u vama. Dobar ste strelac i odlično bacate laso. Ali u ovakve stvari se uopšte ne razumete. Uopšte! Da smo postupili po vašem, uleteli bismo onim mazgovima pravo u šake!

Maršal se uspravi. Cigara mu pa-

de na kamenito tle. Polako je petom razgazio opušak.

— A radnici? Šta će s njima biti?

— Idiotsko pitanje — urlao je Ostin Portland. Pobićemo ih.

Vajat klimnu glavom.

— Jednostavan metod. I vi uobražavate da će to ići tako glatko?

— Zašto ne bi išlo?

— Vajat Erp i ostali znaju da vi stojite iza svih napada, mister Portland. Zar mislite da će vlada olako preći preko činjenice da je ovde u brdima na gradnji železnice ubijen maršal i desetine radnika?

Portland žestoko opsova.

— Zavežite već jednom, Skot! Gubite se tamo kod ostalih. Potražiću drugog nadzornika. Možda ćete dobiti neko mesto na mom pašnjaku, ako se sada pokažete.

— Kako to zamišljate? To pokazivanje?

— Znae svoj zadatak. Smaknućete maršala.

Sasvim tiho, ali da svi čuju, reče tvrdoglavi kauboj:

— To neću učiniti.

— Dobro — škrgutao je rančer. Onda ću ja to učiniti. — Prišao je Teksašaninu sasvim blizu.

Portland je čuo četiri reči koje ga ukopaše:

— Onda to odmah učinite!

Ostin Portland razrogači oči. Gleđao je netremice visoku priliku ispred sebe.

— Šta... šta to rekoste?

Čovek iz Misurija je odgovorio hladno i odsečno:

— Možete sebe poštediti jahanja, Ostin Portland. Čovek koga gonite i koga hoćete da ubijete, stoji pred vama, ovde!

Celu sekundu vladala je grobna

tišina. Blagi povetarac, koji je duvao sa istoka, povijao je vlati oskudne trave.

— Šta?

— Ja sam Vajat Erp! — objasni maršal i kresnu šibicu. Jahači su mogli da vide pri slaboj svetlosti kako mu na grudima sija maršalska zvezda.

Rančer se prvi pribra.

— Prokleta njuškalo! — vikao je. Onda se naglo maši rukom prema koltu, ali ga snažni udarac pesnice baci na tle.

Čovek iz Misurija se saže i odvuče onesveštenog rančera iza kamenog ispusta.

Kauboji su posmatrali rasplet događaja usta otvorenih od zaprepašćenja.

Tngao ih je metalni maršalov glas:

— Ja sedim ovde u sigurnosti, momci. U ovaj položaj vas je dovela pohlepa za moći jednog bezumnika. Odustanite! Neću dozvoliti da trpíte i ispaštate zbog ludosti Ostina Portlanda. Neće vam se ništa dogoditi. Ko se bude protivio, dobiće metak. U svakoj ruci imam po kolt. Vi dobro znate da moja zrna pogađaju cilj. I u mraku. Bacite oružje!

Polu minuta vladala je mučna tišina. Onda je čuo tup zvuk pušaka koje su padale na kamenito tle, jedva obraslom travom.

— Svi! Samo sedam pušaka je na zemlji.

— Na to i ostali baciše puške.

— A sada opasače!

Pošto se ništa ne pokrenu, maršal zvučno otkoči kolt.

Na to se zaori glas Kola Parkinsa kroz mrak.

— Vajat Erp! To ste odlično iz-

veli. Celokupnu momčad vukli ste za nos!

— Bacite opasače! — ponovi maršal ledeno.

Opet ništa.

— Ako nekome padne na pamet da u mraku može neprimećen da izvuče kolt, onda slušajte dobro. Imam oči kao sova. Osim toga, pucaću odmah tamo gde zablista iz cevi. Budite sigurni u to!

— U redu! — javi se Mak Gibon. — Nema tu šta mnogo da se premišlja, momci. Bacite opasače!

Jedan za drugim padali su na tle.

S desne strane odjeknu hitac. Zrno prozvižda uz samog maršala i odbi se o stenu. Jedan od konja bolno zanjista.

Maršal opali i jedan od kauboja kriknu. Bio je to Ed Parkins. Kliznuo je iz sedla i sa treskom pao na tle.

— Ako vam to nije bila dobra pouka, onda ste sami krivi.

Mak Gibon je siktao:

— Vi ste satana, Erp! Prokleti bufalo! Reći ću vam nešto: ni vi se iz ove gužve nećete izvući glatko. Bez obzira što pucate kao sam đavo. Sa Ostinom Portlandom nema šale!

Čovek maslinastog tena se obrati svojim ljudima:

— Napred, sjašite momci! U ovom času smo izvukli deblji kraj. U svakom slučaju nemam želju da me ovaj bufalo obori usijanim olovom u travu.

Po svemu sudeći, ovaj štalski momak je među svojim drugovima važio kao drugi nadzornik.

Kauboji kliznuše s konja i ostarđoše da stoje kraj njih.

Maršal je u međuvremenu vezao onesvećenog rančera.

— Napred, ljudi, dođite ovamo! Kao što sam rekao. Kome nešto padne na pamet, neka se odmah oprašta sa životom. Ne šalim se!

— To smo već primetili — mrm-ljao je Teri Parkins. — Vi ste smak-nuli Eda, Erp. Zbog toga ćemo vas Kol i ja slediti, ako treba i do Vi-čite. Budite ubeđeni.

Vajat se pope na konja.

Prebrojavao je kauboje i utvrdio da samo jedan nedostaje — Ed Parkins.

— Šta nameravate? — upitao je Gibon. — Nećete valjda igru koju ste sa Spidijem i ostalima odigrali i ovog puta ponoviti.

— Nisi baš tako glup, Mak. Napred sada! Marširaćete ispred mene. Ako neko pokuša neki trik, jamčim da će mu biti poslednji.

Kol se krišom baci na tle, i otko-trlja. Ljudi su to primetili, ali nisu upozorili maršala.

Parkins nije mogao do mesta gde su bili konji. Morao bi da prošetala kraj maršala, a to nije hteo da rizikuje.

Skupio se među kamenjem i čekao dok se povorka nije udaljila. Tek tada je napustio skrovište i tiho zazviždao. Na svoju radost video je kako njegov vranac ide prema njemu.

Kol se baci u sedlo i odjaha.

Kada je čovek iz Misurija primetio da jedan čovek nedostaje, pravio se nevešt. Ali je budno osluškivao, jer je strahovao da mu Kol ne priđe s leđa.

Ništa se nije dogodilo.

Nastavili su u pravcu severa.

Vajat je jahao iza kauboja. Niko nije došao na pomisao da na bilo koji način ometa marš. Suviše su dobro upoznali kvalitet čoveka koji im je bio za petama.

Kol Parkins je u međuvremenu grabio ka jugozapadu. Za pola sata stigao je nedaleko od logora radnika, obišao ga i grabio prema jugu, dalje. Najstariji od braće Parkins došao je na ludu ideju.

Hladno i mirno doveo je Vajat Erp drugu polovinu Portland momčadi i vezanog rančera do logora radnika.

Kada je prvi stražar čuo sumnjive šumove u daljini i digao uzbunu, čuo je maršalov prodoran glas:

— To sam ja, Vajat Erp! Dovodim nekoliko prijatelja.

Bosvel je prvi skočio na noge. Pogledom, koji je podsećao na iznenađeno dete, pratio je nemu povorku.

— Helo, maršale! To nije moguće! — dočekao ga inženjer.

Vajat kliznu iz sedla, izvadi cigaru iz džepa, pa pošto odbi dva tri dima, obavesti Bosvela o svemu.

Džoe Bosvel je trljao ruke:

— Nebesa! Kakva stvar! Niko mi živ kod kuće neće verovati, kada im budem pričao!

— Nije ni važno. U stvari, bilo je vrlo jednostavno. Ispalo je daleko bolje nego što sam mislio.

Kauboji su vezani i zajedno sa svojim gazdom smešteni kraj vatre uz jaku stražu.

Maršal skide s konja sedlo i spusti ga na zemlju, uvi se u čebe, navuče šešir na lice i mirno zaspa.

Sada je oko njega bilo desetak ljudi koji će bdeti nad njim. Ljudi iz Kalifornije su to sa zadovoljstvom

činili, jer su znali da samo njemu mogu da zahvale što radovi na železnici dobro napreduju.

Samo, tišina koja je sada vladala, bila je varljiva. Trajala je veoma kratko.

Vajat je odspavao dva sata, ustao i prišao Bosvelu.

Ovaj poskoči.

— Vi! Maršale! — ~~uzviknuo~~ je bunovno.

— Rekao sam vam da nam je jedan čovek umakao. Ta stvar mi ne da mira. Pogledajte da li su straže na svojim mestima. Ja ću sada da odjašem do naše grupe koja postavlja pragove.

— U redu!

Vajat je jahao kroz noć prema jugu. Ako se bude držao ovog puta, izbiće pravo na drugo radilište. Ali, iz nerazumljivih razloga nije se držao tog puta. Držao se daleko zapadnije. Planinski predeo mu je zaklanjao vidik. Svaki šum koji mu je dopirao do uha morao je da dolazi iz neposredne blizine. Podigao je glavu i napregnuto osluškivao u noć. Čuo je sasvim razgovetno topot kopita jednog konja.

Vajatu je bilo jasno da jahač dolazi sa severoistoka. Sjahao je i poveo konja u zaklon, a onda se šćurio na putu iza jednog velikog kamena.

Topot je bivao sve jači. Konačno je mogao da razazna jahača. Sačekao je trenutak i povikao:

— Stoj!

Jahač se trže i naglo zaustavi konja.

— Šta je to sad?

— Sjašite!

— Ko ste vi?

— Ja sam onaj koji postavlja pitanja.

— Ne tako žustro, mister. Da vas obavestim i ja držim revolver u ruci.

— To vam baš neće mnogo koristiti, jer sam ja u zaklonu. Sjašite! Kolorado Bil sjaha.

— Kuda ste se uputili? — upita ga maršal.

Revolveraš nije znao koga ima pred sobom. Zbog toga je uporno ćutao.

— Slušajte, mister, vi ste umorni, a ja prilično netrpeljiv.

— Dobro — reče Bil pošto je zaključio da sa nepoznatim nema šale.

Čovek iz Misurija izađe iza kamena.

— Ja sam Vajat Erp. Ko ste vi?

— Vajat Erp! — revolveraševe ruke kliznuše niz telo.

— Ruke gore!

Kolorado Bil prsnu u smeh.

— Hej, vi ste Vajat Erp! Pa to je fantastično. Ja baš vas tražim!

— Aha, i to baš u brdima?

— Da, moram da vas upozorim. Ostin Portland se sprema da sa svojim ljudima izvrši napad na vaš logor.

Vajat lagano priđe čoveku, oduze mu oružje i reče:

— Ja sam vas već negde video!

Bil uzvрати:

— I ja vas. Inače vam ne bih verovao da ste Vajat Erp.

— Kolorado Bil! — prekide ga maršal oštro.

Revolveraš potvrdi.

— Vi sada, dakle, jašite za Portlanda?

— Naprotiv, maršale. On me je u

Ratonu zatvorio, jer sam bio protiv njega. Rekao sam mu da je ono što čini sa vama i radnicima jedna najobičnija svinjarija.

— Sigurni ste da je tako bilo? — prekide ga maršal.

— Vi mi ne verujete?

Vajat izvuče cigaru iz džepa i zapali je.

— Teško je verovati čoveku, koji je jednom na jednoj, a drugi put na drugoj strani.

— Maršale — uzviknu revolveraš ne baš naročito ubedljivo. — Ja sam se gore u Denveru sa plavokaputima borio protiv jedne bande razbojnika i...

— ... i onda ste u Koloradu Springu sa bandom dokoličara napali jednu farmu.

— To je bila moja zabluda, maršale. Ako tako mislite, šta ja mogu.

— Slušajte, Bil Mek Lin, ja sam Portlanda i njegove momke već odavno šćepao.

— To ja znam dobro. Vi ste onesposobili nadzornika i polovinu momčadi, ali rančer priprema sada sam napad.

— I to je već gotova stvar, Bil. Možda vas to neće radovati, ali reći ću vam: železnica će biti izgrađena! To ni jedan čovek ne može sprečiti. Ni rančer Portland ni bilo ko drugi. Ne znam do koje mere ste umešani u ovu stvar, ali ću vam dati ipak jedan koristan savet: okrenite svog konja i napustite ovaj kraj što brže možete!

Dobacio je revolverašu oduzeto oružje.

Kolorado Bil se vinu u sedlo i tiho se nasmeja:

— Već nekoliko dana me stalno teraju maleri.

— Gledajte da ih se oslobodite. Ako vas nađem u ovom kraju, zatvoriću vas uz Portlandove momke u Santa Fe.

— Bože me sačuvaj! — uzviknu Bil. — Doista nemam sreće, maršale. Ovog puta sam stvarno imao nameru da učinim nešto dobro.

— Tako biva s čovekom koji jednog dana postupa ovako a drugog onako. Hajde, idite!

Bil Mek Lin je poterao konja prema zapadu.

Vajat je takođe nastavio put. Odjednom je na nebu ugledao odblesak ogromnog plamena. Poterao je brže konja. Iz daleka je već primetio: veliki drveni pragovi su goreli.

Jedan jahač mu je hitao u susret.

Pucanj odjeknu kroz noć. Jahač zastade.

Vajat je samo opalio u vazduh, a onda odmah skočio iz sedla i pribio se uz zemlju.

Čovek uzvрати hitac. Sledeći metak iz Vajatove puške izbacio je jahača iz sedla. Kada je Vajat stigao do njega, video je da je to Kol Parkins. On je zapalio pragove. Erp uze ranjenika na konja i uputi se u logor. Radnici su mu hitali u susret. Vođa radnika pokaza psujući na zgarište.

Vajat ga je umirivao.

— Manite to, Miler. Bila je u svakom slučaju ludost ovoliku zalihu drveta vući kroz planine. Nekoliko milja severnije raste silno drveće...

— I ko treba da ga seče i obrađuje u pragove? — mrmljao je Miler.

Čovek iz Misurija je obavestio Milera da je iz Ratona poslao poziv grupi drvoseča u južnom Koloradu. Prošle godine je i sam tamo radio,

pa je bio siguran da će jedan deo ljudi prihvatiti njegov poziv.

— Momci će vam praviti pragove svuda gde vam budu potrebni. Na licu mesta.

Stari predradnik Miler odmahnu zamišljeno glavom:

— Treba imati ideje. Mister Henderson ima samo jednu — izgradnju železnice. Sve ostale su same gluposti!

Vatra je gorela celu noć, pa u zoru, kada se Vajat uputio natrag u Bosvelov logor.

Tu ga je očekivala nova alarmantna vest: Ostin Portland je umakao!

Kuda li je otišao?

U Raton ili u Santa Fe?

— Šta li može da traži u Santa Fe? — primeti inženjer. Najbolje je da odmah pođemo u Raton.

Čovek iz Misurija je uporno ispitivao tragove u okolini logora. Najzad ih je našao. Rančer je otišao u Santa Fe.

Maršal je slutio zbog čega. U Ratonu više nije bilo njegovih ljudi. U Santa Fe, u zatvoru, sedeli su njegovi najtvrdi ljudi: Spidi i ostali.

Vajat Erp je stigao u grad u kasno veče.

Šerif Mek Krej ga povede u zatvor. Spidi i njegovi pajtaši sedeli su u ćelijama, i upućivali otrovne poglede omraženom čuvaru zakona koji ih je doveo ovamo.

Erp upozori šerifa da pojača stražu. Onda se uputi Hendersonovoj kući. Kada ga je crni sluga poveo u bankarevu radnu sobu, obuzeše ga neke crne slutnje. Na žalost, nisu bile neosnovane.

Klajd Henderson je sedeo presa-mičen za pisaćim stolom. Ubijen je

nožem u leđa. Ubica je došao kroz prozor, koji je stajao otvoren.

Znači, radi toga je krvožedni rančer došao u Santa Fe. Uvideo je da ne može da oslobodi svoje ljude iz zatvora, pa je onda odlučio da svog protivnika „izbaci iz stroja“.

*

Neumorni maršal je ostao samo nekoliko sati u kući predsednika opštine i u samu zoru se opet našao u sedlu.

Radnicima, koji su postavljali pragove, nije pominjao Hendersonovu smrt. Ni Bosvel ni njegovi radnici nisu saznali za smrt poslodavca.

Posao je morao da se nastavi.

Vajat je grabio prema severu, u Raton. U kući doktora Džilberta stajao je uz bolničku postelju Džona Portlanda.

Momku je bilo znatno bolje. Bio je doduše, još veoma slab, ali je objasnio Erpu da će, čim bude mogao da se pridigne doći na ranč.

— Suzana mora da ostane ovde. Kada on... rančer ne bude više živ... čeka me životni zadatak.

Maršal je stigao u sumrak na Portland ranč. Samo mu je jedan peon u dvorištu pošao u susret.

— Gde je rančer?

— Ne znam.

Vajat pođe prema kući.

Suzana Portland je stajala na vratima.

— Koga tražite? — rekla je tupo.

— Vašeg oca.

— On nije ovde, mister Erp!

Vajat je gurnu u kuću. Slaba svetlost petrolejke obasjavala je njeno blede lice.

— Zašto me lažete, gospođice Portland?

— Ja... ja vas ne lažem.

— Lažete. Otkud znate moje pravo ime?

Suzana klonu u stolicu i zagnjuri lice u šake. Htela je da zaštiti čoveka koji je posle majčine smrti zlostavljao nju i brata.

Vrata se naglo otvoriše. U njima je stajao krupni rančer. Očima, iz kojih su sevale varnice, gledao je maršala.

— Ovde sam, Vajat Erp!

Suzana je zajecala glasno.

— Ne slini, kukumavko!

Erp osmotri prostoriju, pa reče odlučnim glasom:

— Ostin Portland, uhapšeni ste zbog ubistva bankara Klajda Hendersona.

Rančer je stajao kao od kamena isklesan. Onda mu preko usana prelete hladan osmeh.

— U redu! Vi ste, doista, brz čovek, maršale. Ali sa mnom baš nemate sreće!

Jedna bočna vrata se naglo otvoriše i dva čoveka uleteše u sobu. Zaoriše se pucnji. Barutni dim ispunio prostoriju.

Oba kauboja su ležala na podu.

Vajat Erp je držao svoj „Bantlajn” u ruci. Cev se pušila.

Ostin Portland je posmatrao maršala. Onda se preteći nasmeja.

— To su bile poslednje karte, Erp!

Munjevito je izvukao revolver i naslonio ga na slepoočnicu.

Teški Erpov revolver se još jednom oglasi — Portlandov revolver odlete i uz tresak se nađe u uglu sobe.

Uz divlju psovku se Portland ustremi napred.

— Nećeš me dobiti, prokleta njuškalo. Ja...

Pucanj ponovo odjeknu. Rančer stade kao ukopan i razrogačenih očiju pogleda u stranu gde je stajala njegova kći sa malim revolverom, ukrašenim sedefom, u ruci... Onda se sruči.

Ostin Portland, rančer — razbojnik, bio je mrtav. I Klajd Henderson je bio mrtav.

Železnica za Santa Fe je ipak izgrađena. Još se i danas kotrljaju vozovi po uglačanim šinama, postavljenim između dva grada, kroz divlje, planinske predele.

K R A J

Edgar Valasi

ČETIRI PRAVEDNIKA

Ubistvo Bernarda Slejna bila je jedna od onih tajni kojima se štampa raduje, a koje zabrinjavaju policiju. Gospodin Slejn je bio bogat berzanski senzal, neženja i dobar čovek. Večerao je u klubu Pel Mel i pošto su mu kola bila na opraveci, uzeo je taksi i naredio šoferu da vozi u njegov stan, u palatu Albert. U vreme kada je gospodin Slejn stigao, vratar zgrade je vozio lift na peti sprat.

Prvi znak da nešto nije u redu bilo je to što je vratar, kad je sišao dole, našao šofera kako stoji u holu. On ga upita šta traži.

„Baš sam dovezao ovde jednog gospodina — gospodina Slejna koji stanuje u broju sedam,” rekao je šofer. „Nije imao sitnine, pa je otišao da donese.”

To je bilo sasvim verovatno jer je gospodin Slejn stanovao na prvom spratu i često upotrebljavao stepenice. Vrtar i šofer su razgovarali nekih pet minuta, a onda je vratar otišao gore da sam uzme novac za šofera. Palata Albert se razlikovala od ostalih stambenih zgra-

da te vrste, po tome što je na prvom i najskupljem spratu imala jedan mali stan od četiri sobe u kome je stanovao Slejn.

Kroz mali prozor na vratima videla se svetlost, ali ona je tamo gorela celo veče. Vrtar zazvoni na zvono i pričekao, pa onda ponovo zazvoni; kucao je, ali bez uspeha. Vratio se šoferu.

„Mora da je zaspao. Kakav je bio?” pitao je.

Time je ustvari pitao da li je Slejn bio potpuno trezan. Činjenica je da je Slejn prilično pio i da je više puta dolazio kući u takvom stanju, da mu je pomoć noćnog vrtara da legne u postelju bila neophodna.

Šofer, koji se zvao Rajnolds, priznao je onoliko koliko je za njega bilo dobro, a možda i više. Vrtar je ponovo pokušao da dobije odgovor iz stana i, kada nije uspeo, sam je platio šofera.

Vrtar je cele noći bio na dužnosti i nekoliko puta je liftom išao gore-dole. Kroz otvoreni restoran na prvom spratu mogao je da vidi

stan broj sedam. On je dao izjavu da te noći uopšte nije video gospodina Slejna i da je bilo nemoguće da Slejn napusti zgradu a da ga on ne vidi.

U pola šest sledećeg jutra, jedan policajac, patrolirajući kroz Grin-park, video je na klupi nekog skrupčanog čoveka. On je bio u večernjem odelu, a držanje mu je bilo tako sumnjivo da je policajac preskočio ogradu i preko travnjaka prišao klupi koja se nalazila kod jednog žbuna rododendrona. Kada je prišao čoveku, video je da mu se strah obistinio. Čovek je bio mrtav; bio je strašno udaren nekim tupim predmetom. Pretraživanjem džepova ispostavilo se da je taj čovek — Bernard Slejn.

Blizu toga mesta bila je jedne gvozdena kapija, postavljena na šine, koja je vodila u Mel; otkriveno je da je brava na njoj bila razvaljena. Detektivi Skotland Jarda su odmah bili na licu mesta; vratar palate Albert bio je ispitan; poslat je poziv šoferu Rajnoldsu da se javi u Skotland Jard. On je došao tamo u dvanaest sati, ali nije mogao da rasvetli tajnu.

Rajnolds je bio ugledan čovek bez ikakve mrlje, udovac koji je živio iznad jedne garaže blizu trga Dorset, u ulici Bejker.

„Vrlo zanimljiv zločin,” rekao je Leon Gonzalez, nalakćen na sto za doručak, s glavom među rukama.

„Zašto je zanimljiv?” upitao je Džordž.

Leon je čitao mičući usnama — jedan njegov trik — kao da je gutao svaki red. Malo kasnije se zavalio u svoju stolicu i protrlja oči.

„Zanimljiv je,” reče, „zbog onog hotelskog računa koji je nađen u džepu tog čoveka.”

On stavi prst na jedan paragraf, a Manfred privuče sebi novine i pročita:

„Policija je otkrila u desnom džepu kaputa ubijenog čoveka jednu crvenu hartiju za koju se pokazalo da je hotelski račun, koji je izdao hotel Plage, Ostende, na dan trećeg avgusta 1921. godine. Račun je bio napisan na ime gospođe i gospodina Vilbrahama i to na sumu od 7500 franaka.”

Manfred odgurnu novine od sebe.

„Zar nije čudno što je jedan upola pijan čovek otišao iz svog stana i vratio se u Grin-park koji je prilično udaljen od palate Albert?” pitao je.

Leon, koji je zurio u suprotan zid, polako zavrte glavom; a onda, na svoj karakterističan način, počeo kao zapeta puška:

„Ovaj novi zakon koji zabranjuje objavljivanje detalja u slučajevima brakorazvodnih parnica, pomalo je nezgodan,” reče. „Srećom, datum je iz 1921. godine, i okolnosti koje okružuju posetu gospođe i gospodina Vilbrahama hotelu Plage bile bi naširoko objavljivane da je slučaj došao do suda.”

„Da li sumnjaš da je to ubistvo iz osвете?”

Leon sleže ramenima i promeni predmet razgovora.

Džordž Manfred je imao običaj da kaže da Leon ima vanredno srećno pamćenje i da je prava sreća za njega što ga je upoznao. On je zaista vrlo retko morao da pogleda u svoje mnogobrojne zabeleške i po-

datke koje je skupljao tokom života, i koje su zauzimale čitavu jednu sobu te male kuće.

U Skotland Jardu je bio jedan čovek, inspektor Medouz, koji je bio u najprijateljskim odnosima sa ovom trojicom. Imao je običaj da puši lulu, ustvari mnogo lula za vreme večeri koje je provodio u kući u ulici Kurzona. Te večeri je došao pun tajne o Slejnovom ubistvu.

„Slejn je bio prilično brz čovek”, rekao je. „Iz arhive koja je nađena u njegovoj kući, jasno je da je on bio jedini čovek u Londonu kojine bi bio neženja, da su nekih dvadesetak žena imale svoja prava! Pored ostalog, pratili smo trag gospodina i gospode Vilbraham. Vilbraham je, naravno, bio sam Slejn. Damu ne možemo tako lako da nađemo; pretpostavljamo da je to bila neka slučajna poznanica.”

„A ipak je bila jedina žena kojom je hteo da se oženi,” rekao je Gonzalez.

„Otkud ti to znaš?” upitao je zapnjeni detektiv.

Leon se nasmejao.

„Račun je verovatno bio poslan da bi muž imao dokaza. Muž je bio voljan da da ženi još jednu priliku i nije se razveo. Sad mi kaži” — on se naže preko stola i zagleda se u detektiva — „kada se šofer dovezao pred vrata palate Alberta, da li se Slejn odmah skinuo? Kažem ti da nije.”

„Ti si istraživao nešto,” reče ovaj sumnjivo. „Ne, on je čekao tamo. Šofer, neki taktičan čovek, mislio je da je najbolje da ga pusti da sačeka dok ljudi koji su bili u holu

ne odu u lift — koji se video sa vrata.”

„Tačno. Da li je to bila šoferova ideja ili Slejnova?”

„Šoferova,” reče Medouz. „Slejn je bio upola zaspao kad ga je šofer izvukao napolje.”

„Još jedno pitanje: kad je vratar odvezao te ljude na peti sprat, da li je odmah sišao dole?”

Inspektor zavrte glavom.

„Ne, on je ostao gore razgovarajući sa stanarima. Čuo je da su se Slejnova vrata zalupila, i tada je prvi put čuo da je neko došao.”

Leon se zavalio u svoju stolicu sa zadovoljnim osmehom na licu.

„Šta ti misliš, Rajmonde?” obratio se Puakaru.

„A šta ti misliš?” rekao je ovaj.

Medouz je gledao čas u Puakaru, čas u Gonzaleza.

„Imaš li ti neku teoriju u tome zašto je Slejn ponovo izlazio?”

„On nije ponovo izlazio,” rekoše obojica u isti mah.

Medouz vide nasmejjane oči Manfreda.

„Oni pokušavaju da te zavaraju, Medouze, ali ono što kažu istina je. — Očigledno, on nije ponovo izlazio.”

On se diže i proteže se.

„Ja idem da spavam i kladim se u pedeset funti da će Leon sutra naći ubicu, mada ne mogu da se zakunem i u to da će ga predati Skotland Jardu.”

U osam sati sledećeg dana, dok je Rajnolds, taksi šofer sa cigaretom u ustima pregledao svoja kola pre nego što će poći na rad, Leon Gonzalez je ušao u garažu.

Rajnolds je bio čovek četrdesetih godina, lepe spoljašnosti i uglade-nog ponašanja.

„Valjda niste i vi detektiv?” upi-ta on smešeći se mirno. „Ja sam već odgovorio na tolika glupa pitanja, da mi je dosta.”

„Jesu li to vaša kola?” — pokaza Leon glavom na sjajnu mašinu.

„Da, moja su,” reče šofer. „Imati kola ne znači imati zlatan rudnik kao što neki ljudi misle. I ako vam se desi da budete umešani u jedan ovakav slučaj, zarada vam se spu-sti za pedeset procenata.”

Leon ukratko objasni svoj polo-žaj.

„Trojna agencija — a, da, sećam se; vi ste od Četiri Pravednika zar ne? Gospode bože! Nije se valjda Skotland Yard obratio na vas?”

„Ja radim za svoje lično zado-voljstvo,” reče Leon stalno se os-mehujući. „Ima dve-tri stvari koji mi nisu sasvim jasne, i voleo bih da znam da li biste mi rekli neke stva-ri za koje, izgleda, policija ne zna.”

Čovek je za trenutak oklevao, pa onda reče:

„Dodite u moju sobu,” i povede ga gore.

Iznenadivalo je kako je soba bila lepo nameštena. U njoj se nalazilo nekoliko finih starinskih komada nameštaja, koji su vredeli prilično novaca. Na stolu u sredini sobe bila je jedna kožna kutija za šešire, a pored stola jeman kofer. Šofer mora da je primetio njegov pogled, jer brzo reče:

„To su stvari jedne moje mušte-rije. Nosim ih na stanicu.”

Sa mesta gde je stajao, Leon je mogao da vidi da su stvari bile ad-

resovane na garderobu u Tetlisu, s tim da se po dolasku uzmu; on na ovo nije pravio nikakvu primedbu, ali to njegovo zapažanje je očigle-dno nerviralo domaćina, te on pro-meni ponašanje.

„E, pa gospodine Gonzalez, ja sam zaposlen čovek i ne mogu sa vama mnogo da se zadržavam. Šta ste hteli da znate?”

„Naročito želim da znam da li ste onog dana kad ste gospodina Slejna dovezli kući, imali dosta za-rade?”

„Bila je slaba zarada,” reče šofer. „Već sam dao policiji obračun moje zarade tog dana, uključujući i slu-čaj sa bolnicom — ali mislim da to već znate.”

„Koji je to bio slučaj sa bolni-com?”

Čovek je oklevao.

„Ne želim da mislite da se hva-lim što sam uradio takvu jednu stvar — to je bila samo humanost. Jednu ženu je oborio autobus u uli-ci Bejker: podigao sam je i odve-zao u bolnicu.”

„Da li je bila teško povređena?”

„Umrla je.” Glas mu je bio oštar.

Leon ga zamišljeno pogleda. Po-gled mu se opet spusti na kofer.

„Hvala,” rekao je. „Hoćete li da dođete večeras u devet sati u ulicu Kurzon? Evo adresa.” On izvadi posetnicu iz džepa.

„Zašto?” U glasu mu se osećao prkos.

„Zato što hoću da vas pitam ne-što na šta mislim da će vam biti mило da odgovorite,” odvrati Leon.

Njegova velika kola su čekala na kraju garaže i on ih poveze prema bolnici u ulicu Valmer. Tamo nije

čuo ništa više nego što je očekivao i vrati se u ulicu Kurzon, čutljiv i zamišljen.

Te večeri u devet sati došao je Rajnolds, pa su se on i Leon Gonzalez zatvorili u malu sobu u prizemlju i tamo ostali pola sata. Na sreću, Medouz nije dolazio. On dođe tek kroz nedelju dana sa jednim obaveštenjem koje je iznenadilo samo njega.

„To je prilično čudna stvar: šofer koji je dovezao Slejna do stana iščezao je; prodao svoj taksi i nestao. Nema ničega što bi ga dovelo u vezu sa ubistvom, inače bih poslao poternicu za njim. Od samog početka je bio potpuno iskren.”

Manfred se učtivo saglasio. Puar je prazno zurio preda se. Leon Gonzalez zevnu i videlo sa de mu stvarno dosađuju sve te tajanstvenosti.

„Vrlo je čudno,” rekao je Gonzalez kada je na kraju pristao da ispriča celu priču, „što se policija nije nikad pomučila da ispita Slejnov život u Tetlisu. On je nekoliko godina imao tamo veliku kuću. Da su to učinili, čuli bi priču o mladom doktoru Grejnu i njegovoj lepoj ženi koja ga je napustila. Ona i Slejn su zajedno nestali; i, naravno, on je bio strašno zaljubljen u nju i bio spreman da se njome oženi. Ali, Slejn je bio tip ljudi koji su strašno zaljubljeni otprilike tri meseca, i ako se odmah ne venčaju, nesrećna devojka ima vrlo malo izgleda da ponovo uspostavi svoj dobar glas.

Doktor je pisao svojoj ženi da se vrati, ali je ona odbila i iščezla iz njegovog života. On je napustio

svoju lekarsku praksu, došao je u London, uložio novac u jednu malu garažu i propao, kao i svi vlasnici garaža koji nemaju za sobom veliki kapital. Zatim, kad je trebalo da reši da li da se vrati lekarskoj praksi i da ponovo ima ono što je izgubio, godinama pokušavajući da zaboravi svoju ženu, izabrao je ono što mu je kao profesija bilo manje naporno, da bude taksi šofer. Znam još jednog čoveka koji je uradio potpuno istu stvar. Pričaću vam drugi put o njemu.

Nikad više nije video svoju ženu, mada je češće viđao Slejna. Rajnolds, ili Grejn, kako ću ga otsada zvati, obrijao je brkove i uopšte promenio svoj izgled, te ga Slejn nikad nije prepoznao. Grejn je dobio neku vrstu manije da prati svog neprijatelja, da sazna njegovo kretanje i njegove običaje. Otkrio je jednu njegovu naviku, na Slejnovu nesreću, da svake srede uveče večerava ili u Ril klubu ili u Pel Melu i da tom prilikom odlazi iz kluba u pola dvanaest.

Ovo saznanje nije upotrebio, niti je mislio da će to učiniti, sve do one noći kada se dogodilo ubistvo. Vozio se negde u severni deo grada kad je video kako je jednu ženu oborio autobus, pa je i samo skoro naleteo na nju. Zaustavljajući kola, iskočio je iz njih i, na svoj užas, dižući je sa zemlje, prepoznao je omršavelo lice svoje žene. Podigao ju je u kola i odvezao u najbližu bolnicu. Dok su bili u čekaonici, pre nego što je stigao hirurg, ona mu je rekla, u nekoliko isprekidanih i jedva čujnih reči, priču o svom propadanju. Umrla je pre nego što su

je stavili na operacioni sto — bez mnogo mučenja.

Sve sam ovo znao i pre nego što sam otišao u bolnicu i pronašao da je neka nepoznata osoba rešila da ženu treba sahraniti u Tetlisu i rasukošno opremila njen prenos. Pretpostavljao sam to i pre nego što sam video Greinov kofer spakovan za tu tužnu priliku. On je otišao iz bolnice lud od mržnje. Padala je strašna kiša. On se probijao kroz Pel Mel, i sreća mu se osmehnula, jer baš kada je vratar izašao da dozove jedan taksi, Grejn se zaustavio pred vratima.

Pod izgovorom da mu je pukla guma, on je stao u Melu, razvalio jednu kapiju koja je vodila u park i sačekao dok više nije bilo nijednog prolaznika na vidiku, pa je onda odvuкао upola pijanog čoveka u park. Ovaj se prilično otreznio kad je Grejn završio svoju priču. Grejn se kune da mu je dao priliku da živi, ali da je Slejn potrgao revolver,

te je morao da ga ubije u samoodbrani. Ovo je možda istina a možda i nije.

On je ostao hladnokrvan. Vrativši se neprimećeno u kola, on se odvezao u palatu Albert, sačekao dok se lift nije počeo da penje, i onda je ustrčao uz stepenice. Uzeo je Slejnovu ključevu i usput je izabrao onaj za koji je mislio da će otvoriti vrata. Prvobitna namera mu je bila da pretraži stan i da nađe sve hartije u vezi sa Slejnom i njegovom ženom; ali je čuo vrataru kako kaže gore laku noć, i, zalupivši vratima, strčao je dole na vreme da bi bio tamo kad siđe vratar.

„Ovo, naravno, nećemo reći policiji?“ rekao je ozbiljno Manfred.

Puakar na drugom kraju stola prasnu u grohotan smeh.

„To je tako dobra priča da nam policija nikad ne bi poverovala,“ reče.

**ČETVRTKOM
U PRODAJI**

PANORAMA

Uskoro

KRCKO

**Vaš omiljeni
junak!**

**NAJLEPŠI IZBOR STRIPOVANIH ROMANA: VIKING,
CELIČNA PESNICA, FANTOM, RINGO, MORNAR LU-
TALICA, KING — KONG, KRALJ DŽUNGLE, MAČ
PRAVDE, DEJVI KROKET, CRNI STRELAC, ASOVI SVE-
MIRA, UMPAH — PAH i drugi ZA SAMO 1 DINAR.**

ČITAJTE SLEDEĆI ROMAN

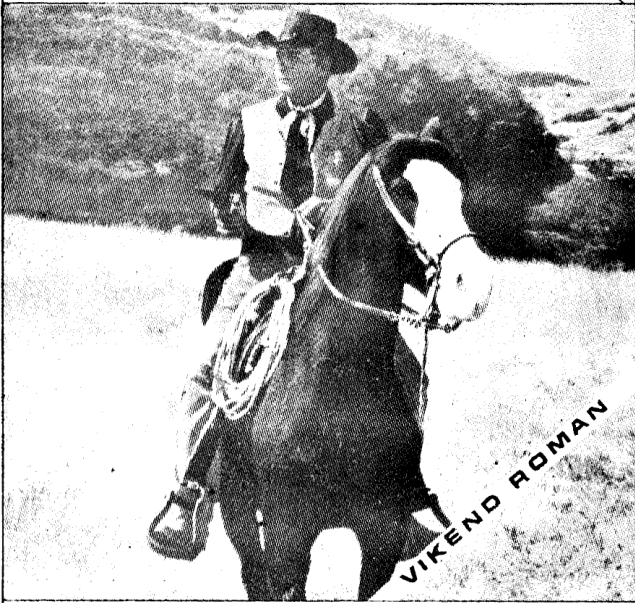

VAJAT ERP

BROJ: 11

CENA 1 D.

DOK HOLIDEJ

VIKEND ROMAN

OPASNA ZEMLJA

IZDAJE I ŠTAMPA NIP FORUM, NOVI SAD, VOJVODE MIŠIĆA BR. 1.
ODGOVORNI UREDNIK: TOMISLAV KETIG

JUNI 1968